

INSON O'ZGARSA - JAMIYAT O'ZGARADI

ЎЗБЕКИСТОН «МИЛЛИЙ
ТИКЛАНИШ» ДЕМОКРАТИК
ПАРТИЯСИНING
ИЖТИМОЙ-СИЁСИЙ
ГАЗЕТАСИ

milliy

tiklanish

№ 4 (1106) 2021 йил 27 январь, чоршанба

1995 йил 10 июндан чиқа бошлаган

www.mf.uz / gazeta@mf.uz / mtiklanish@mail.ru

2 «МАҲАЛЛАБАЙ»
ИШЛАШ ТИЗИМИ
ЯРАТИЛАДИ

4 ТАРИХ –
УЛУҒ МУРАББИЙ

6 ФАРОСАТ
ТАРБИЯСИ

Парламент комиссияси:

Муаммолар қоғозларда қолиб кетмайди

Аввал хабар қилганимиздек, Президентимиз Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлисга йўлланган Мурожаатномасида белгилаб берилган вазифалардан келиб чиқиб, Парламент қўйи палатасида соғлиқни сақлаш ва таълим соҳаларида амалга оширилаётган ислохотларга масъул бўлган иккита Комиссия ташкил этилди.

ҲУКУМАТ ҚАРОРИГА ЗИД ИШ ҚЎРАЁТГАНЛАР КИМ?

4

Кутинг!

ЖАМИЯТ ЎЗГАРЯПТИ, БИЗ – СИЁСИЙ ПАРТИЯ ВАКИЛЛАРИ ЎЗГАРЯПМИЗМИ?

Кеча Тошкентда «Ёшларни қўллаб-қувватлаш ва аҳоли саломатлигини мустаҳкамлаш йили»да Ўзбекистон «Миллий тикланиш» демократик партиясининг устувор вазифалари муҳокамасига бағишланган онлайн конференция бўлиб ўтди. Партия Марказий кенгаши аъзолари, Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутатлари, партия қошидаги «Депутат аёллар клуби», парламент қўйи палатаси ҳузуридаги Ёшлар парламенти аъзолари ҳамда ҳудудий кенгашларнинг Оила ва хотин-қизлар, ёшлар масалалари бўйича раис ўринбосарлари, «Аёллар ва ёшлар қанотлари» фаоллари иштирок этган тадбирда партиянинг Давлат ва жамият олдидagi масъулияти атрофида муҳокама қилинди.

Келгуси сонларда

3

«Халқ дardini эшитмайдиган амалдорнинг умри узок бўлмайди»

ЎРТОҚ «КОНДУКТОР»ЛАР,

ЎҚУВЧИЛАР ЖАМОАТ
ТРАНСПОРТИДА ТЕКИН
ЮРИШИ КЕРАК!

6

Комиссия аъзолари 20-22 январь кунлари гуруҳларга бўлинган ҳолда ҳудудларда ўрганиш ишларини олиб бордилар. Хусусан, Олий Мажлис Қонунчилик палатаси Спикери ўринбосари, «Миллий тикланиш» демократик партияси фракцияси раҳбари Алишер Қодиров бошчилигидаги Комиссия Ёшлар парламенти вакиллари ҳамроҳлигида Самарқандда бўлиб, Олий ўқув юртлири, мактаб ва мактабгача таълим ташкилотлари ўқитувчилари, талабалар билан очик мулоқотлар ўтказди. Депутатлар биринчи кун Ургант туманида бўлиб, 83 ва 103-сонли мактаб, 35-сонли мактабгача таълим ташкилоти ҳамда бир нечта оилавий боғчалардаги шарт-шароитлар билан танишдилар. Иккинчи кун эса Самарқанд давлат университетида «Янги Ўзбекистоннинг мафкуриси эзгулик, одамлилик ва гуманизм ғоясидир» мавзусидаги учрашувда қатнашдилар. Ёшлар билан очик мулоқот шаклида ўткан учрашувда комиссия раиси Алишер Қодиров сўзга чиқиб, Самарқанддаги реал ҳолат, боғча боласию, мактаб ўқувчилари ва талабаларнинг қандай шароит ва кайфиятда илм олаётганлари беҳиз ўрганилмаётганини таъкидлади. – Ўрганишларда аниқланган муаммолар қоғозларда қолиб кетмайди, – дейди А.Қодиров. – Президентимиз бу борада олдимизга аҳоли, ўқитувчи ва ёшлар билан очик мулоқотлар ўтказиб, таълим-тарбия, бандлик бўйича энг оғриқли масалаларни аниқлаш вазифасини қўйганлар. Амалга оширилаётган ишлар эса бюрократик тўсиқлардан ҳоли бўлади. Комиссия аъзолари ушбу мақсадлар учун қонунларда назарда тутилган барча имкониятлардан фойдаланишларини билдирдилар. Учрашувда талабалар ҳам сўзга чиқиб, мамлакатимиздаги ўзгаришларга ўз муносабатларини билдирдилар. Жумладан, Самарқанд давлат университети талабаси Шухрат Қурбонов Президентимизнинг Ёшлар форумидаги маърузасидан жуда таъсирлангани ва шундан келиб чиқиб, партияларнинг ёшлар масалалари бўйича фаолиятини кучайтириш лозимлиги ҳақида ўз фикрларини билдирди.

Давоми 5-бетда

Йиғилишда инвестиция лойиҳалари ижросига ҳам тўхталиб ўтилди. Жорий йилги Инвестиция дастури доирасида 1 минг 752 та объект учун қарийб 18 триллион сўм бюджет маблағлари ажратилган.

«МАҲАЛЛАБАЙ» ИШЛАШ БЎЙИЧА ЯНГИ ТИЗИМНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ВА КАМБАҒАЛЛИКНИ ҚИСҚАРТИРИШ ЮЗАСИДАН АНИҚ ВАЗИФАЛАР БЕЛГИЛАНДИ

Президент Шавкат Мирзиёев 26 январь куни жорий йилда барқарор иқтисодий ўсишни таъминлаш масалалари бўйича йиғилиш ўтказди.

Давлатимиз раҳбарининг Олий Мажлисга Мурожаатномасида қайд этилганидек, 2021 йилда мамлакатимиз иқтисодиёти камида 5 фоиз ўсиши мақсад қилинган. Бироқ, глобал иқтисодиётдаги ноаниқлик узоқ давом этиши мумкинлиги иқтисодий ўсишнинг қўшимча захираларини топиш ва сафарбар қилишни талаб этмоқда.

Шу боис, Президентимиз барча даражадаги раҳбарларга ўз соҳаси бўйича маҳаллалардаги ҳолатни ўрганиш, «ўсиш нуқталари»ни аниқлаб, уларни ривожлантириш вазифасини қўймоқда.

Йиғилишда шу борадаги чоратadbирлар ва уларни амалга ошириш механизми муҳокама қилинди. Иқтисодий комплекс вакиллари маҳаллага тушириб, вертикал тизимни, барча органлар фаолиятини ўзаро мувофиқ йўлга қўйиш кераклиги таъкидланди.

Давлатимиз раҳбари бу тизимга жалб қилинадиган мутахассисларнинг билим ва имконияти масаласига алоҳида эътибор қаратди. 20 мингдан ортиқ ходимни ўқитиб, уларга масалани жойида ҳал этиш бўйича барча ваколатларни бериш

муҳимлиги қайд этилди.

Давлат бошқаруви академиясига маҳалла раислари ва мазкур тизимда иштирок этадиган барча ходимлар учун ўқувлар ташкил қилиш, бунинг учун махсус дастур ва қўлланмалар ишлаб чиқиш вазифаси қўйилди.

Ҳар бир раҳбарнинг мазкур тизимдаги шахсий масъулияти ва жавобгарлигини белгилаш, барча жараёнларга кўмаклашувчи онлайн электрон платформа яратиш зарурлиги таъкидланди.

Президент камбағалликни қисқартириш масаласига яна бир бор тўхталиб, мутасаддиларга аҳолини тадбиркорлик ва касб-ҳунарга ўқитиш, бандлигини таъминлаш юзасидан кўрсатмалар берди.

Иқтисодий тараққиёт ва камбағалликни қисқартириш вазирлиги раҳбарлари 2021 йилда ҳар бир тармоқ ва ҳудуд кесимида иқтисодий ўсишнинг қўшимча манбалари тўғрисида ҳисобот берди.

Йиғилишда ушбу резервларни тўлиқ ишга солиб, қўшимча иқтисодий ўсишга эришиш, макро-иқтисодий барқарорликни таъминлаш чоралари кўриб чиқилди.

Асосий озиқ-овқат маҳсулотларининг етарли бўлишини таъминлаш, нарх ошишига таъсир кўрсатадиган омилларнинг олдини олиш масалаларига яна бир бор тўхталиб ўтилди.

Саноатда ҳам қўшимча резервлар аниқланган. Айниқса, етакчи соҳалар бўлган кимё, металлургия, машинасозлик, электротехника, фармацевтика, қурилиш материаллари, тўқимачилик, чарм-пойабзал соҳаларида «саноат занжирлари»ни узайтириш кераклиги таъкидланди.

Шунингдек, йирик давлат корхоналарини трансформация қилиш, харажатларни ва бошқарув тизимини оптималлаштириш бўйича вазифалар қўйилди.

Хизматлар соҳасида ҳам ишга солинмаган имкониятлар кўп. Президентимиз уларни тўлиқ сафарбар этиб, ҳудудларда сервис шохчаларини кўпайтириш, янги замонавий хизмат турларини кенгайтириш зарурлигини таъкидлади. 2021-2023 йилларда хизматлар соҳасини ривожлантириш дастурига ёшлар кенг жалб этилиши белгиланди.

Йиғилишда инвестиция лойиҳалари ижросига ҳам тўхталиб ўтилди. Жорий йилги Инвестиция дастури

доирасида 1 минг 752 та объект учун қарийб 18 триллион сўм бюджет маблағлари ажратилган. Бу маблағлардан оқилона фойдаланиш, лойиҳа ҳужжатларини пухта ишлаб чиқиш ва қурилишлар сифатини таъминлаш бўйича қатъий кўрсатмалар берилди.

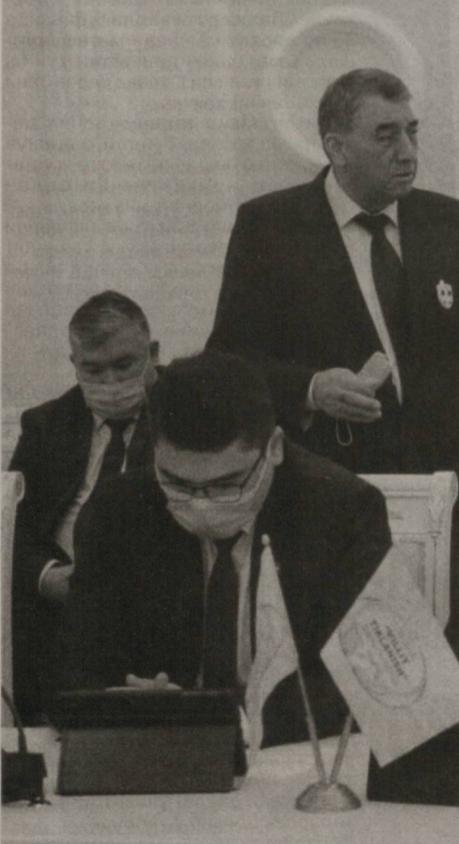
Мутасаддилар иқтисодий комплекс таркибига кирувчи вазирлик ва идораларнинг ўрта ва қуйи бўғинини маҳаллагача тушириб, аҳолига яқинлашган иш тизимини йўлга қўйиш режалари бўйича аҳборот берди.

ЎЗА

✓ Парламентда

Президент томонидан халқ дилидаги гаплар айтиляпти

Бугун қаерга борманг, ким билан мулоқот қилманг Президент Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлисга йўлланган Мурожаатномаси ҳамда Давлат раҳбарининг Бухородаги учрашувлар пайтидаги гаплари қизгин муҳокама қилинаётганига гувоҳ бўласиз.

Мулоқотда иштирок этаётганларнинг фикри эса бир жойдан чиқаяпти: Президентимиз ҳақ, Президентимиз томонидан халқ дилидаги гаплар айтиляпти...

Ўзбекистон «Миллий тикланиш» демократик партияси фракциясининг навбатдаги йиғилиши ҳам айна шу мавзуга бағишланди, депутатлар дастлаб «Илм, маърифат ва рақамли иқтисодиётни ривожлантириш йили» Давлат дастурининг 2020 йилги ижроси юзасидан ҳукумат ҳисоботини эшитдилар.

Дастлаб давлат дастурининг мактабгача таълим ва халқ таълимини ривожлантиришнинг устувор йўналишлари, шунингдек, маданий мерос объектларини асраш бўйича амалга оширилган ишлар кўриб чиқилди.

Президентнинг Олий Мажлисга йўлланган Мурожаатномасидан келиб чиқиб, Қонунчилик палатасида иккита Парламент Комиссияси ташкил этилди, — деди йиғилишда Парламент Қуйи палатаси Спикери ўринбосари, «Миллий тикланиш» демократик партияси фракцияси раҳбари Алишер Қодиров. — Утган ҳафта таълимга масъул Комиссия аъзолари 5 та вилоятда бўлиб, тизимда кечаётган ислохотлар жараёни билан танишдилар, соҳа вакиллари билан учрашиб, мавжуд муаммолар юзасидан уларнинг таклиф ва

мулоҳазаларини эшитишди. Шундан кейин бу бўйича таклифлар тайёрланди. Олий ўқув юртларида ёшлар билан учрашувларда эса талабаларни ётоқхона билан таъминлаш сингари долзарб масалалар кўп маротаба кўтарилганини айтиш жоиз.

Олий ва ўрта махсус таълим вазири Абдуқодир Тошқулов бу масалага изоҳ бераётган экан, қабул қилинган ёшлар билан учрашувларда эса талабаларни ётоқхона билан таъминлаш бўйича долзарб масалалар кўп маротаба кўтарилганини айтиш жоиз.

Бу масалада хусусий қурилиш ташкилотлари, тадбиркорлар билан кўп гаплашдик. Давлат хусусий шерикчилик асосида қуриладиган ётоқхона харажатларини қоплаш узоқ йилларга қўзиладиган жараён экан. Шу боис, ушбу масалани субсидия ажратиш йўли билан ҳал қилишни кўзда тутмоқдамиз. Ҳозир бу ишлар бўйича ҳисоб-китоб қилиняпти.

Йиғилишда маданият соҳасида белгиланган вазифалар ижросини таъминлаш бўйича ҳам бир қатор ижобий ишлар амалга оширилгани қайд этилди. Жумладан, 2020 йилда 500 дан ортиқ маданий-маърифий тадбирлар ўтказилган, музейларга 350 мингдан ортиқ маҳаллий ва хорижий сайёҳлар ташриф буюрган. Музейларда турли мавзуларга бағишланган

470 та кўргазма ташкил этилган. Тошкентда Абдулла Қодирий уй-музеи ҳамда Абдулла Қодирий мемориал музейи ташкил этилди. Шунингдек, миллий музей фондининг электрон каталоги яратилиб, 46 та давлат музейлари бириктирилди, Миллий музей фондининг электрон давлат каталоги эса 150 мингдан ортиқ музей ашёлари ва коллекциялари тўғрисидаги маълумотлар киритилди.

Давлат дастурида маданий мерос объектларини муҳофаза қилиш бўйича бир неча бандлар белгиланган бўлса-да, аммо улар ижросини таъминлашда бир қатор муаммоларга дуч келинган.

Маданий мерос объектларини асраш, сақлаш, келажак авлодларга бус-бутун ҳолатда етказиш масаласига ҳар доим ҳам энг муҳим масала сифатида қараб келинган, — деди йиғилишда Маданият вазири Озодбек Назарбеков. — Аммо бу масалага фақат Маданият вазирлиги ёки бошқа тегишли идораларнинг вазифаси сифатида қарамаслик керак. Агар жамоатчилигимиз бунга жиддий эътибор қаратмас экан, мавжуд муаммолар ҳал этилмай қолаверади. Албатта, бунда биринчи навбатда ҳар бир шахснинг тарихий маданий мерос объектларига, яъни ота-боболаримиздан қолган омонатларни кўз-қорачиғидек

сақлашга бўлган муносабат шаклида ўзгартиришимиз лозим. Таъкидлашни истардим, «Миллий тикланиш» демократик партияси бу масалаларга бефарқ эмас. Партия билан ҳамкорликда бу борада муҳим тадбирларни амалга ошираяпмиз.

Фракция аъзолари қизгин муҳокамалардан кейин Давлат дастури ижросини ижобий баҳолаб, кун тартибидagi кейинги масалалар муҳокамасига ўтдилар. Хусусан, «Ўзбекистон Республикасининг Давлат тили ҳақида»ги қонунга ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида»ги қонун лойиҳасини биринчи ўқишда кўриб чиқиб, концептуал жиҳатдан маъқулладилар.

Ўзбекистон кўп миллатли мамлакат. Бугун юртимизда 130 дан зиёд миллат ва элатлар яшамоқда. 16 та диний конфессия вакиллари, 141 та миллий маданий марказлар фаолият кўрсатмоқда. Дўстга садоқат, бирдамлик каби эзгу туйғулар қадрият даражасига кўтарилган. Шу боис, 30 июль — Халқлар дўстлиги кунини сифатида кенг нишонланиб келинади.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Олий Мажлисга Мурожаатномасида миллатлараро тотувликни мустаҳкамлаш, халқаро ҳамкорликни янада ривожлантириш борасидаги ишларга ҳам алоҳида эътибор қаратилиб, 30 июль — «Халқаро дўстлик кунини» муносабати билан юртимизда биринчи марта «Дўстлик ҳафталиги» ва «Дўстлик» халқаро форум-фестивалини ўтказиш таклифи турли миллат вакиллари ва дўстлик жамиятлари аъзолари томонидан катта қувонч билан қабул қилинганини таъкидлаш жоиз.

Фракция аъзолари шундан кейин «Халқлар дўстлиги кунини белгилаш тўғрисида»ги қонун лойиҳасини биринчи ўқишда маъқулладилар.

Равшан МАҲМУДОВ,
«Миллий тикланиш»
махсус мухбири

Таълим-тарбия, илм-фаннинг ўз ўзларига қайтаётгани хусусида гап борганида ҳеч бир жамиятда бирон-бир ташаббус ёки гоё ўз-ўзидан амалга ошмаганини таъкидлаш жоиз.

ЎЗБЕКИСТОНДА ФОЗИЛ ЖАМИЯТ УСТУНЛАРИ ТИЖЛАНЯПТИ

ёки Президент Мурожаатномасини ўқиб

Тарих одамларни донишмандларга айлантиради, деган гап бор. Гарчи, 2020 йил инсониятга донишмандлик мартабасини тақдим этмаган бўлса-да, ҳаёт тарзимизни ўзгартиришга мажбур қила олди. Очигини айтиш керак, биз айнан ўтган йилдан бошлаб она табиатга зуғум қилишдан тийила бошладик. Бир култур сув, бир нафаслик тоза ҳавога тўйиниш буюк бир неъмат эканини англаб етдик. Пандемия авж олган пайтларда ОАВда Парижнинг машҳур Эйфел минорасига туташган кўчада вақтинчалик ўликхона иш бошлагани ҳақида хабар тарқалганини бир эсга олайлик. Ушанда Европанинг энг ривожланган мамлакатларидан бирида юзага келган бундай вазиятни кўриб, дунё аҳлининг «энди нима бўлади?» деган совуқ бир ҳадиқдан чўчигани ҳеч кимга сир эмас. Минг шукурки, Яратганининг марҳамати ва Ўзбекистон етакчисининг оқилона сиёсати тўғрисида юртимиз ана шундай бало-қазолар гирдобига тушиб қолмади.

Тахлилчиларнинг фикрича, айнан 2020 йили қорни тўйиб овқат емаганлар сони қарийб 2 миллиардга етган. «COVID19» гача эса ушбу кўрсаткич 690 миллионни ташкил этгани айтилмоқда. Чиндан ҳам хавотирли кечган ва ҳатто ўз асоратларини янги йилга ҳам олиб ўтган пандемия дунёнинг ижтимоий-иқтисодий ҳаритасини буткул ўзгартириб юборди. Дунёвий ўзгаришларни тахлил этувчи халқаро марказлар маълумотига кўра, эски йилда энг кўп талафот кўрган қатлам бу ёшлар, аёллар ва кекса ёшдагилар бўлган. Бундан ташқари, 2021 йилда қашшоқлар «армияси» сафига яна 150 миллион «аскар» қўшилиши тахмин қилиняпти. Коронавирус тўғрисида биз ҳам қанчадан-қанча жигарларимиздан айрилдик, биродар, кўни-кўшни, ҳатто орасингил, ака-укаларимизни сўнги йўлга кузата олмай, қон қақшаган кунларимиз ҳам бўлди. Фақатгина Президентимиз Шавкат Мирзиёевнинг вазиятни тўғри баҳолаб, ўз вақтида ва кечиктириб бўлмас қарорлар қабул қилгани, жамият эътибори ва мавжуд имкониятларни пандемияни жиловлашга қарата олгани натижасидагина минг-минглаб кўрбонликларнинг олди олинди. Хусусан, пандемия овозаси эшитила бошлаган кунлардаёқ инкирозга қарши кескин чоралар кўрилиб, давлат ҳисобидан 16 триллион сўм ажратилгани, аҳоли ва қорхона-ташкilotлар қўллаб-қувватланганининг реал натижаларини энди-энди ҳис этияпмиз, десак муболаға бўлмайди. Уша кунларда қанчалар қалтис бўлмасин, 600 мингдан зиёд хориждаги юртдошларимиз Ўзбекистонга олиб келинди. Чет элларда қийин аҳволга тушиб қолган 100 мингга яқин ватандошларимизга эса зарур ёрдамлар кўрсатилди. Қорхона ва ташкilotлар, энг муҳими хусусий сектор қўллаб-қувватланди. Бундай ёрдамлар ҳақида гап кетганда 8 миллион фуқарога 66 триллион сўмлик солиқ имтиёзлари ва кредитлар муддатини узайтириш имконияти яратиб берилганини айтиш жоиз. Шу ўринда Давлат раҳбарининг Олий Мажлисга йўлланган Мурожаатномасини қайта-қайта ўқиб, унда белгилаб берилган устувор йўналишлар, долзарб вазифалар, энг асосийси 2020 йил натижаларидан келиб чиқадиган хулосаларга бунчалар катта эътибор қаратилгани сабабларини тушунгандек бўляпмиз. Мурожаатномада узок йиллар давомида эътибор қаратилмаган нозик нуқталаримизга яна бир бор жамоатчилик эътибори қаратилиб, энди эскича яшаб бўлмаслиги, реал воқеликка бўлган қарашларимиз, хато, камчилик ва ҳатто ютуқларимизга ҳам муносабатларимизни ўзгартирмас эканмиз, барча эзгу орзу-

этибор қаратмаганимиз, ихтисослашган кадрлар тайёрлаш масаласида йўл қўйилган бир ёқламаликлар, хатолар, ёшларнинг касб-ҳунар эгаллашлари билан бирга ҳар томонлама барқамол инсон бўлиб етишишлари учун тўла имкониятлар яратиб берилганлиги пандемия шароитида яққолроқ кўзга ташланди. Президент томонидан энг катта кимчилигимиз – билим етишмаслиги эканига урғу берилди. Давлат раҳбарининг маънавият-тарғибот ишлари тизимини тубдан такомиллаштириш масалаларига бағишланган маърузасида ҳам маърифатли жамият қуриш, ижтимоий ҳаётни билим ва тафаккур асосида қуриш гоёси илгари сурилди. Узлуксиз таълимнинг барча бўғинларида мутахассислигидан қатъий назар ижтимоий гуманитар фанларнинг ролини кескин ошириш зарурлиги айтилди. Президент

Бунда ёшларга, уларнинг иқтидори ва салоҳиятини тўғри йўналтиришга, «болаларимизнинг меҳнат кўникмаларини мактаб давридан бошлаб шакллантириб» боришга, бунинг учун эса энг аввало «педагоглар малакасини ошириш, уларнинг машаққатли меҳнатини рағбатлантиришга алоҳида эътибор қаратилади» деган бўлди. Бу Янги Ўзбекистонда эртанги кун эгаларига бўлган муносабат тубдан ўзгараётганини, бу йўлда маблағлар, имкониятлар иқтисод қилинаётганини кўрсатяпти. Мурожаатномада мамлакат тараққиётининг замини илм-фан ва инновацияларда экани ҳам таъкидланди. Давлат раҳбари илм-фан соҳасида олийгоҳлар ва илмий ташкilotлардаги докторантлар сони 4,5 мингга етказилиши ёки 2017 йилга нисбатан 3 баробарга оширилиши, бунинг учун эса 240 миллиард сўм маблағ ажра-

ҳасида ҳам кўриш мумкин. Ушбу қонун лойиҳасида Ўзбекистонда Президент сайловларини декабрдан октябрь ойига кўчириш ташаббуси илгари сурилган бўлиб, унда мамлакатимиз равнақи, халқимиз фаровонлиги, энг қиммат неъматимиз бўлган тинчлигимиз билан боғлиқ сиёсий масалани аҳоли учун қулай бўлган бир пайтда ўтказиш назарда тутилмоқда. Ушбу қонун лойиҳасининг муҳим жиҳатларидан яна бири шундаки, октябрь ойида ўтказиладиган сайловлар йил якунигача давлат раҳбарини ўз вазифасига киришиши, ҳукуматдаги ўзгаришларни амалга оширишга улгуриши учун ҳам имкон беради. Таълим-тарбия, илм-фаннинг ўз ўзларига қайтаётгани хусусида гап борганида ҳеч бир жамиятда бирон-бир ташаббус ёки гоё ўз-ўзидан амалга ошмаганини таъкидлаш жоиз. Агар ушбу тизим барқамол бўл-

«Янги Ўзбекистонда эркин ва фаровон яшайлик!»

«Янги Ўзбекистонда эркин ва фаровон яшайлик!»

ларимиз қоғоздан нарига ўтмаслигига қатъий ишора қилинди. Айниқса, ёшларга эътибор, уларга таълим-тарбия бериш масалаларидаги қарашларимиз ўзгариши кераклиги бирламчи вазифа сифатида кун тартибига қўйилди. Кузатишлар эса, Ўзбекистонда бу борада минг йиллик кадриятлар ҳам чуқур тахлил этилаётганидан далолат бермоқда. Президент Шавкат Мирзиёевнинг кейинги йиллардаги барча чиқишлари, маърузаларини тахлил этсак, уларда Янги Ўзбекистон остонаси мактабгача таълим тизимидан бошланиши тақдор ва тақдор тилга олинаётганини кўрамиз. Шуни қайд этиш жоизки, айнан илм-фанга етарлича

таклифи билан маънавият билан боғлиқ фанлар бўйича мутахассислик таълим классификацияси киритилган бўлди. Энди барча олий таълим муассасаларига социология, психология, маънавият асослари, фалсафа ва маданиятшунослик фанлари ўқитилишини замоннинг ўзи тақозо этмоқда. Президентимиз томонидан, хусусан, тарих фанини ўқитишнинг бутунлай янги методологиясини ишлаб чиқиш, фундаментал ўрганишни 2030 йилгача бўлган концепциясини яратиб мутахассислар олдига муҳим вазифа сифатида қўйилди ва «Миллий тарихни миллий руҳ билан яратиб кетамиз» деган қарорларидан ҳам кўриш мумкин. Президент Мурожаатномаси эса ислохотларнинг ортага қайтмаслигини, халқ фаровонлиги, Ўзбекистон равнақи ҳақидаги гоё ва ташаббуслар барқарор сиёсат асосига қўйилганини яна бир қарра намойиш қилди. Ундаги устувор йўналишлар таҳлили эса ислохотларнинг янги босқичга қадам қўяётганидан далолат беради. Шу ўринда ушбу ислохотлар бугунги кун эмас, балки халқимизнинг юз йиллик орзу-умидлари билан боғланаётганини таъкидлаш жоиз. Буни давлат сиёсати даражасига олиб чиқилган таълим-тарбияга эътибор, хусусан Учинчи уйғониш даврининг мактаб остонасидан бошланиши ҳақидаги даъватларда ҳам кўриш мумкин.

Мурожаатномани қайта-қайта ўқиб асносида шундай фикрга келиш мумкин: Ўзбекистон жуда катта парвозга тайёргарлик кўраётти.

айниқса, фарзандларимизни қониқтириши, уларни боғча, мактабга юбораётганимизда даврга қадам қўяётганини англайди, албатта. Шу ўринда Буюк мутафаккир, қадимги юнон фалсафасининг энг йирик давомчиси Абу Наср Фаробий томонидан илм-фанга киритилган фозил инсон, фозил жамият атамаларининг келиб чиқиши тарихини бир эсга олайлик. Буюк аллома ўз даврида одамларни ўзгариштириш учун ботиний тарбия лозимлигини қайта-қайта таъкидлаб, билишда мантиқ илмига мурожаат қилмаган кимсани қоронғуда ўтин ёраётган одамга ўхшатган эдилар. Ўзбекистоннинг кейинги беш йилликдаги интилишлари эса фақат илм-фан, таълим-тарбия билан боғланяпти, илм аҳлига эътибор кучайтирилиб, мактабгача таълим, халқ таълими ва олий таълимга мамлакатнинг эртанги кунини белгилувчи фундаментал сифатида қаралмоқда. Бу жараёнда сўз ва матбуот эркинлиги учун кенг йўл очиб берилди, инсон ҳуқуқи, манфаати сингари эзгу тушунчалар қоғозлардан реал ҳаётга кўчирилмоқда. Камбағаллик биз учун ёт, деган чўпчакано қарашларга ҳам барҳам берилляпти. Минг-минглаб навқирон йигитларимизнинг меҳнат мигратларига айланиб қолгани оғир бўлса-да, тан олинди, уларни ана шу йўлга энг аввало ҳаётини муаммолар ва билимсизлик етаклаб боргани эътироф этилмоқда. Энг асосийси, жамиятда ёшларга оид давлат сиёсатининг туб моҳияти ўзгарди. Одамлар келажақда эмас, бугун яхши яшати керак, одамлар давлат идораларига эмас, давлат идоралари халққа хизмат қилиши кераклиги тўғрисидаги ақидалар Янги Ўзбекистоннинг ўзига хос тамойилларига айланди. Иқтисодиёт ва сиёсатда ҳам одамларнинг хоҳиш-истакларидан келиб чиққан ҳолда таркибий ўзгаришларга қўл уриляпти. Буни шу кунларда Олий Мажлис Қонунчилик палатасида қизгин муҳокама этилаётган янги қонун лойи-

Алишер ҚОДИРОВ, Олий Мажлис Қонунчилик палатаси Спикери ўринбосари.

Қашқадарё ҳоқими Зоир МИРЗАЕВ:

«Халқ дардини эшитмайдиган амалдорнинг умри узок бўлмайди»

«Одамларимизнинг талабчанлиги, яъни қонунларимизни билиши ва уларнинг бугунги ўзгаришларни кузатиб бораётганлиги натижасида айрим амалдорлар айби очиб ташланмоқда. Бунда ОАВ вакиллари ва блогерларнинг ҳиссаси катта – буни улар фош қилишмоқда. Мен илгари ҳам айтганман, раҳбар журналист ва блогерлар олдида чиқиб, халққа шахсан ҳисоб бериши керак! Матбуот анжуманига ўринбосари ёки бирор-бир бўлим бошлигини юбориши бу – бўлмайдиган иш. Нега раҳбарнинг шахсан ўзи халқ олдида чиқиб, очик-ойдин гапиролмайди? Бунинг иккита сабаби бор. Биринчи сабаби шундан иборатки, ўша раҳбарнинг журналист ва блогерлар саволларига жавоб беришга савияси етмайди. Иккинчидан, ўша раҳбар ОАВ вакиллари ва блогерларнинг қандай савол беришларини билади ва бу саволдан ўзини олиб қочади. Бугун бундай раҳбарларнинг замони эмас. Замоннинг ўзи бундай раҳбарларни четта чиқариб ташлайди.»

Миллий тарихни миллий руҳ билан яратиб керак. Акс ҳолда унинг тарбиявий таъсири бўлмайди. Биз ёшларимизни тарихдан сабоқ олиш, хулоса чиқаришга ўргатишимиз, уларни тарих илми, тарихий тафаккур билан қуроллантиришимиз зарур.

Шавкат МИРЗИЁЕВ

ТАРИХ

Нарзулла ЖҲРАЕВ, сиёсий фанлар доктори, профессор.

Тарих инсон орқали вужудга келади ва инсон орқали абадиятга айланади. Унинг онги ва тафаккури, қалби ва туйғулари орқали юзага келган воқеа-ҳодисалар тизими сифатида қадриятга айланади. Ана шу жиҳатдан қараганда инсон ақл-идроки, унинг тафаккур даражаси, ҳаётий фалсафаси, жамиятнинг тарққий эттириш йулидаги саяҳатлари, бутун бир халқ, жамият тақдирини белгилайди. Халқнинг умумий маданий-маънавий даражаси, ақл-идроки ва тафаккур майдони нечоғлига қараб тарққийнинг ёхуд таназзулнинг мазмун-моҳияти очилади. Тарих ўта мураккаб, зиддиятли, айна пайтда ниҳоятда қудратли руҳият орқали, фаолият орқали хотирага айланади. Турли ижтимоий-сиёсий ҳодисалар, воқеалар ўз даврининг ақлий имкониятлари доирасида вужудга келади ва тарихий тарққий шажарасининг бўгинларини ташкил этади.

Тарих кишилик жамияти тарққийнинг яхлит моҳиятини тафаккур орқали идрок этиладиган инсон онгидаги сувратидир. Шундай экан, биз оламни тарих орқали, инсоният тарққийнинг босқичлари, эволюцияси орқали англаймиз. У туйғули бугунги кунимизнинг мазмунини, моҳиятини тушуни оламиз, эртанги кундаги мақсадларимизни, орзу-умидларимизни белгилаймиз. Демак, биз ўзимизни оламдан ажралган ҳолатда тасаввур этилаётимиз. Оламдан айрилмас, ўзимиздан айриламиз. Оламни йўқотмас, ўзимизни, ўзлгимизни йўқотамиз. Олам ва одам ўртасидаги боғлиқлик айна олам яхлитлиги ва одам бутунлигидир. Айна ана шундай муштараклик уларнинг ҳар икковини ҳам, бир-бирини ҳам тўлдириб, бутун ўтмиш, бугун ва истиқболни боғлаб туради. Тарих хотирасининг абадиятини, узвийлигини, давомийлигини белгилайди. Тарихий тафаккур ва тарих фалсафасининг ноёб қадрияти, буюк сабоғи ана шунда.

Тарих – инсон ҳақидаги, одамлар ҳақидаги фан. Бироқ у бугуннинг одамлари, кечинмалари, хис-туйғулари, фаолиятлари ва муносабатлари хусусида эмас. Балки аждодларимиз турмуш тарзи, ахлоқий-руҳий кечинмалари, содир этган воқеа-ҳодисалари, мақсад ва иддаолари ҳақидаги фандир.

Аслини олганда тарих фақат ўтмиш ҳақидаги маълумотлар ёки тушунчалар йиғиндиси эмас. Унинг буюк қудрати, тарбиявий кучи, мураббийлик моҳияти ўтмишни ўрганиш, тадқиқ этиш орқали бугунни баҳолаш, бугунни англаш, бугунги одамларни тушуниш ва уларни йўлга солиш борасидаги фикрларни, гоъларни ўзида мужассам этганида! Ана шунда истиқболни белгилаш, мавжуд жараёнлар оқимини прогностлаш имконига эга бўламиз. Агар тарихга ана шу нуқтаи назардан қарайдиган бўлсак, унинг бутун кўламини, инсоният ва кишилик жамияти тарққийтидаги ролини чуқурроқ англаймиз. Муаррих тарихий саналар, воқеалар, ҳодисалар атрофида фикр юритар экан, у энг аввало инсон, унинг дунёси хусусида ўйлаши керак бўлади. Агар ҳақиқатдан ҳам инсон тарихнинг тадқиқот объектига айлансагина, у орқали, фақат ва фақат у орқалигина тарихнинг бутун кўламини, моҳиятини очиб бера оламиз. Акс ҳолда, қуруқ баёнчиликдан иборат бўлган зерикари маълумотлар тўпламларини яратаверамиз, одамларни бездираверамиз. Демак, тарих-шунослик – инсоншунослик дейишимиз мумкин.

Агар чиндан ҳам тарихни маънавият ва руҳият ҳодисасига айлантirikсак, ўтмиш сана ва воқеалар орқали эмас, инсон орқали

ўрганишга эҳтиёж сезамиз. Охир-оқибатда Инсон тарихнинг яратувчиси, иштирокчиси, дунёга келтирувчи хилқат эканлигини ва бу рад этиб бўлмас ҳақиқат, тенгсиз қадрият эканлигини тан оламиз.

Инсоният тарихи бу ҳар биримизга боғлиқ бўлган, ўзлгимизни кўрсатадиган, бизнинг олис шажарамизни, наслу насабимизни, инсоний кадр қимматимизни белгилайдиган муқаддас ва муътабар воқелик. Биз уни шундай тушунишимиз ва шундай қабул қилишимиз керак. Агар ўтмишимизга шундай муносабатда бўлсакгина, тарих айна тафаккур манбаига айланган тақдирдагина бизни маънавий жиҳатдан бойитиши, руҳиятимизга қудрат бахш этиши мумкин бўлади. Ана шу жиҳатдан қараганда бутун ҳаёт шажарасини давом: эттираётган, ўзига хос тарих яратаётган одамларнинг дунёқарашлари, маънавий-руҳий кечинмалари, инсонлик шаъни нималарга боғлиқлиги, унинг илдизлари қаёқларга етиб борishi ва қандай маънавий сарчашмалардан озуқа олаётганлиги аниқ бўлади. Агар тарих чиндан ҳам фалсафа ва тафаккур маҳсулига айлантirikлса, замондошларимизнинг ўтмиши кимларга бориб тақалиши аён бўлади ва ҳаётда ўз ўрнини белгилашимизга, ўзимизнинг кимлигимизни англаб олишимизга ёрдам беради.

Ҳар бир халқ тарихи унинг миллий хусусиятлари, қадриятли жиҳатлари, ақидалари асосида юзага келади. Миллий характер, феъл-атвор ва ақлий салоҳият унга асос бўлиб қолади. Шунинг учун тарихимизни, миллий тарих, аждодларимиз, ота-болаларимиз тарихи деймиз. Уни ифодалашда тизимга солишда айна миллий дунёқарашларга суянган. Президент Ш.М. Мирзиёевнинг «Миллий тарихни миллий руҳ билан яратишимиз керак», деган гоъсида тарихнинг мураббийлик мақоми, тарбиявий аҳамияти ўқувчида гурур ва ифтихор туйғуларини уйғотувчи қадрияти намоён бўлади.

Ҳаётда абадий яшайдиган мавжудод йўқ. Жамики мавжудоднинг ибтидоси ва интихоси бор. Ана шу ибтидо ва интихо ўртасидаги воқелик ҳаёт тарихига айланади. Аслини олганда ҳаётда фақат абадият ва унга дахлдор бўлган тафаккургина боқийдир. Замонлар, жараёнлар, ҳодиса ва воқеаларнинг бари ўткинчи. Бироқ, уларни бир-бири билан боғлаб, ҳаёт шажарасини давом эттириб турган олий хилқат – инсон мавжуд экан, ҳаёт абадият тарих ва тафаккур абадиятига айланади. Шунинг учун ҳам вақт ўткинчи, тарих эса абадийдир. Шунинг учун ҳам тарихни тафаккурдан ажратиб бўлмайди.

Тарих фалсафаси эса унинг конкрет воқелик ва ҳаёт фалсафаси билан узвий боғлиқлигида!

Тарққий тамаойиллари, цивилизация эҳтиёжлари шундай. Биз ўтмишда яшамаслигимиз, уни такрорламаслигимиз, аксинча, уни ўрганишимиз, тадқиқ этишимиз ва ундан аниқ хулосалар чиқариб яшашимиз керак. Айна ана шу хулосалар асосида истиқболимизни белгилашимиз, ўзимизни ҳам, жамиятни ҳам маънавий жиҳатдан янгилашимиз даркор. Биз ўтмишни тадқиқ этиш, тарих ҳақиқатини ўз ўрнига қўйиш орқали тафаккуримизни бойитамиз, тушунчаларимизни кенгайтирамиз, ҳаёт фалсафаси орқали ислохотлар фалсафасини, ислохотлар моҳиятини чуқурроқ англай бошлаймиз. Натижада ўз-ўзимизни ислоҳ қиламиз, ўз-ўзимизни янгилаймиз. Ва

ларини ўрганмоғимиз керак. Зотан, буюк кашфиётлар, оламшумул ихтиролар, афсонавий шаҳарлар, қудратли сиёсату дондор давлатлар тўсатдан пайдо бўлмаган. Уларнинг юзага киши учун йиллар тугул, асрлар мобайнида тажриба тўпланган, тафаккур шаклланиган. Тарихшуносликда ана шу эволюцион жараён, унинг генезиси, илдизлари, халқнинг ижтимоий-маънавий динамикаси ҳисобга олинмоғи керак. Демак, аждодларимизнинг тарихда кескин бурилиш ясаган, жаҳон цивилизациясига кучли таъсир ўтказган тафаккур кенгликларини, унинг тарққий жараёнларини ўрганишимиз зарур. Биз бугунги ва келгуси авлодни худди ана шундай йўл билан тарбиялашимиз даркор.

ҳафсаласини пир қиладиган урушлар, рақамлар ва саналар тарихи яратилди. Ҳақиқий тарих – инсоний тафаккур эволюцияси, унинг қалб зиддиятлари, аждодларимиз қувонч ва изтироблари, уларнинг даҳолик қудрати ва заиф жиҳатлари ўртасидаги зиддиятлардан иборат бўлган яхлит тарих барбод этилди. Шундай қилиб ҳаёт ҳақиқати ҳам, тарих ҳақиқати ҳам, илмий ҳақиқат ҳам атайлаб бузиб ташланди. Тарих ҳукмрон мафкурага қурбон бўлди.

Бутунлай янги тарихий шароитда бутунлай янги тарққий даври бошланди. Бу XXI аср тақдир, мамлакатимиз ҳамда миллимизни истиқбол билан боғлиқ бўлган янги Ренессанс даврининг бошланиши. Чунки, ҳар қандай цивилизация халқнинг миллатнинг ўзлгини англашидан, буюк келажакка қатъий ишонч билан интилишидан бошланади. Буюк тарихий сакрашлар, Ренессанс ҳодисалари миллий уйғониш ва миллий ўзлгини англаш жараёни узлуksиз, тадрижий давом этган тақдирда бир неча ун йилликлар, балки ўз йилликлар мобайнида майдонга чиқади.

Ана шундай тарихий янгилашиллар ва Ренессанс остонасида турган бир пайтимизда цивилизациялашган жамият маданияти қандай бўлиши керак, биз ўзимизни бунга қай йўсинда тайёрлашимиз лозим, бу буюк тарихий жараёнларга қандай қилиб ҳисса қўшишимиз мумкин? – деган ҳақли саволлар ҳам тугилади.

Бундай саволларга жавоб беришимиз учун биз, тарихга бўлган муносабатимизни тубдан ўзгартиришимиз, хусусан, марксизм-ленинизм гоъларига асосланган методологиядан буткул воз кечишимиз, фанларнинг ўзаро ақинлиги ва ўйғунлигини таъминлашимиз, уларнинг бир-бирини тўлдирishi, бир-бирини бойитишига йўл очиб беришимиз керак. Демак, фанларро интеграцияни чуқурлаштиришимиз лозим. Ана шунда бизнинг қайсидир тарихий рақамлар ва воқеалар ортидаги ҳаёт, кечинмалар, зиддиятлар борасидаги тушунчаларимиз кенгайди, хулосаларимиз ёрқинроқ гавдаланади. Ана шунда биз тор доирада фикрлаш, тор тушунчалар ва улар оқибатида пайдо бўлган, қуракда турмайдиган «ақида»лардан қутуламиз. Ўтмишга, бугунга ва истиқболга кенроқ қарашга, уни яхлитлигимизга, бутун яхшилигимизга ёмонлиги, оқ ва қора томонлар билан бир бутунлигимизга қамраб олишга эришамиз. Натижада энг адолатли, энг асосли ва кен қамровли хулосалар чиқарамиз. Мустамлакачилик даври талаби ҳамда илмий ҳақиқатдан узоқлашган тарихнавислик концепцияси ва методологиясининг темир қобиқларидан чиқиб кетиш, ҳар қандай сохта тўсиқларни синдириб, ҳаётга бўлган муносабатларимизни кенгайтириш

Агар ҳақиқатдан ҳам инсон тарихнинг тадқиқот объектига айлансагина, у орқали, фақат ва фақат у орқалигина тарихнинг бутун кўламини, моҳиятини очиб бера оламиз. Акс ҳолда...

ниҳоят, ана шу жараён орқали жамиятни янгилаймиз, ҳаётни янгилаймиз. Унинг мазмунини бойитамиз. Биз Ватанимиз тарихи ва халқимиз ўтмишини ўрганиш орқали бугунги кун учун маъсуллик туйғусини шакллантирамиз. Тарққийнинг янги даври остонасида турганимизни ва халқимизнинг буюк келажакка асос солишига маъсул эканлигимизни, дахлдорлигимизни тушуна бошлаймиз. Яна бир ҳақиқат бора: ўтмиш уни англашгагина хизмат қилишни, келажак эса унинг ҳақиқий бунёдкоригагина тегишли эканлигини тушуноғимиз керак. Худди ана шу ҳақиқатни англаш учун тарихий тафаккур, тарихий хотира зарур. Тарихнинг ҳақиқий фалсафаси, мантиси унинг ақл заковатимиз ва онгу шуруримизга таъсири шу билан белгиланади.

Янгилашиллар даври ҳамиша ўтмишга қизиқишининг беқийс даражада ўсишидан бошланади. Ўтмиш воқеалари, тарихий ҳодисалар бугунги хулосаларимизни тиниқлаштиради, эртанги кунимизнинг режаларимизнинг асосини ва ҳақиқатини кўрсатиб беради. Ана шу нуқтаи назардан биз бугун тарихнавислик ва тарихшуносликдаги солномачилик, қуруқ рақамбозлик, баёнчилик иллатларидан бутунлай қутулишимиз даркор. Тарихий обидаларнинг рўйхати, уларнинг қурилган вақти, шаҳарларнинг номларини жуғрофий худудларини билан қифояланмай, ана шу замин ва унда асрлар мобайнида яшаган халқнинг даҳолик қудрати ва бу қудратнинг пайдо бўлиш омили

Унинг воқеа ва ҳодисаларга муносабатини онги орқали, тафаккури орқали ва энг муҳими, қалби орқали ўтказишимиз керак. Токи ёш юракда ва мураккаб тафаккурда тарих ҳақиқати абадий қолсин, уни эзгуликка даъват этиб турсин. Бунинг учун ҳар бир воқеа моҳияти, тарих фалсафаси, ҳаёт мантиси муштарак ҳолда ўрганилмоғи керак.

Шўро даври тарихнавислиги ва тарихшунослиги миллатимиз ва умуман «кичик халқлар» бошига келтирган қулфатларнинг адоғи йўқ. Совет тарихшунослиги тамаойилларига асосланган ва коммунистик мафкура билан тиш-тирноғига қурулган тарихнавислик методологияси бутун ўтмишимизни сохта-лаштириб юборди. Миллий ўзлгимизни унуттишга, аждодларимизни хотирамиздан ўчиришга мажбур қилди. Фақат ўз мақсади ва гоъларига мос келадиган жиҳатларининг сақлаб қолиб, қарийб тўрт минг йиллик тарихимизни абгор қилди. Тарихий хотирадан тарихий тафаккурдан айириб қўйиш оқибатида инсоний олий мавжудод сифатидаги қадриятини поймол этди. Уни ҳам маънавий, ҳам жисмоний мутеликка, қарамликка, қулликка мажбур қилди.

Шўро олимлари ўтмишдаги фақат хунрезлик воқеалари, уруш ва вайронагарчиликлар ҳақидаги воқеалар билан тарихни тўлдириб ташлашди. Миллат тарихи ва умуман инсоният тарихи урушлар, бир бири-ни мавҳ этиш ва қатл қилишдан иборат қилиб кўрсатилди. Натижада бир ёқлама, ўқувчи

Таълим тизимида

ҚУРЪМАТ ҚАРОРИГА ЗИД ИШ ҚЎРАЁТГАНЛАР КИМ?

Вазирлар Маҳкамасининг 2016 йил 2 майдаги «Умумий ўрта ва ўрта масус касб-хунар таълими муассасаларида соғлом овқатланишни ташкил этишни янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарориди мактаб ўқувчиларининг соғлом камол топиши ва ўсишини таъминлаш, шунингдек, таълим муассасалари ошхоналарида таркибда зарарли моддалар бўлган озик-овқат маҳсулотлари билан савдо қилмаслик ҳамда истеъмол қилганда уларнинг ўқувчилар соғлиғига салбий таъсир кўрсатмаслигининг олдини олиш чоралари кўзда тутилган.

Хўш, ушбу қарор ижросига жойларда қай даражада амал қилинапти? Ана шу саволга жавоб олиш мақсадида Тошкент вилояти, Оққўрғон туманидаги мактаблар фаолиятини ўргандик.

Маълум бўлишича, худуддаги 49 та мактабнинг 21 тасида ўқувчиларга ошхона ва буфетлар хизмат кўрсатаётган бўлса, 28 та мактабда на ошхона ва на буфет бор.

Масалани холис таҳлил этиш учун ошхонаси бор мактабларнинг шарт-шароитлари билан чуқурроқ танишдик. 11-сонли ихтисослаштирилган умумтаълим мактаби 820 нафар ўқувчига мўлжалланган бўлса-да, бу ерда 1,5 мингдан зиёд ўқувчига икки «смена»да дарс ўтиляпти. Директорнинг Маънавий ва маърифий ишлар бўйича ўринбосари Бахтиёр Жўраевнинг таъкидлашича, аввал мактаб ўрнида эски бино бўлган. 2008 йили мактабнинг қайта қурилиши натижасида ошхона фаолияти йўлга қўйилган. Қарийб ўн йилдан бери эса тадбиркор Сайёра Қушбоева уч томонлама шартнома асосида мактаб ошхонасини юритади. Бош ошпаз Дилфуза Салим-

боеваннинг айтишича, 8 турдаги маҳсулотлар шу ернинг ўзида тайёрланади.

– Болажонлар учун асосан қандолат ва сомсалар тайёрлаймиз. Маҳсулотларимиз учун бир хил нарх – икки минг сўм белгиланган. Ширин чой текинга берилади.

Овқатланаётган бир гуруҳ болаларни суҳбатга тортдик. Узини Парвина деб таништирган 6-синф ўқувчиси ҳар кун ота-онасидан 5 минг сўм олар экан. Тушлиги учун эса 2-3 минг сўм сарфлайди. Имкон бўлса, мактабда иссиқ овқат тайёрлашни тарафдори.

– Пандемиядан кейин энди иш бошладик,– дейди Э.Қушбоева. – Икки нафар ошпазлик мақомига эга ишчимиз бор. ДЭСМ томонидан маҳсулотларимиз текшириб борилади. Иш вақтимиз 07 дан 17:00 гача. Аммо қирқ ўринга мўлжалланган ошхонамиз иссиқлик тизимига улланмаган. Бу эса қизиқ кунлариди ўқувчиларга

ноқулайлик туғдирапти. Шу боис, жорий йилда иссиқлик тизимини ўрнатишни режалаштирганмиз.

Тадбиркор суҳбатидан шуни англадикки, ошхонадаги шароитларни тадбиркор ўз маблағи эвазига яратган.

Тан олиш керак, узоқ йиллар давомида кўплаб мактабларнинг смета-лойиҳасида ошхона ёки буфетлар кўзда тутилмади. Аммо 1978 йилда қурилиб, фойдаланишга топширилган 6-сонли умумтаълим мактабининг 40 ўринли тамаддиҳонаси давлат талабларига мос равишда жиҳозланган экан. Иссиқлик тизими, печлар 43 йилдан бери фаолият кўрсатиб келади.

Тадбиркор – ошпаз Феруза Қурбонова томонидан юритилаётган ошхонада 5 турдаги маҳсулотлар пиширилди. Феруза опанинг айтишича, 910 ўринга мўлжалланган мактабда «Мустақиллик» ва «Бирлик» маҳалласининг 1022 нафар боласи таҳсил

олади. Маҳсулотлар 1,5 мингдан 2 минг сўмгача, чой текин, ширин чой 300 сўм. Ўқитувчиларнинг ўзлари ҳам шу ерда овқатланишади.

– Болаларнинг ярим тайёр маҳсулотларга эҳтиёжи катта,– дейди Феруза опа. – Аммо кўрсатилган чекловлар сабаб тайёрламасликка ҳаракат қиламиз. Ёнгинамизда бозор жойлашган. Ўқувчилар гоҳида газли, гоҳи ярим тайёр маҳсулотларини истеъмол қилаётганини кўрамиз. Иложи бўлса маълум тартиблар асосида бизга ҳам руҳсат берилса. Чунки, ҳақиқий тадбиркор фойдадан кўра, аҳоли саломатлигини кўпроқ ўйлайди. Аиникса, биздек бир кунда мингдан зиёд катта-кичикка хизмат кўрсатаётган тадбиркорлар...

Математика фани ўқитувчиси Барно Тожибоева ошхона маҳсулотларидаан мамнун эканини айтди. Кам таъминланган оила вақилларига бу ерда текинга хизмат

кўрсатилишидан қувонди.

Тумандаги 15-мактабда эса на ошхона ва на спорт зали бор. Аммо бугунга келиб, шу каби таълим масканларида маҳаллий тадбиркорлар билан янгича ишлаш тизимида ўтилкимда.

– Хусусий тадбиркорлар билан йил охиригача 10 та мактабда енгил конструкцияли буфетлар қуришни кўзда тутаямиз,– дейди туман Халқ таълими бўлими мудири Бекзод Мирзақулов. – Масалан 420 сигимли 9- сонли мактаб 2011 йилда икки қаватли этиб қурилган. Лекин ошхонаси йўқ эди. Яқинда яқка тадбиркор Аҳрор Алеметов 25 миллион сўм маблағ сарфлаб, енгил конструкцияли, 10 кишига мўлжалланган буфет қурди. Шу тариқа муаммага оз бўлсада ечим топилди.

Гап ошхона ва буфетлар ҳақида кетганда наҳотки, маҳаллий раҳбарлар мактаб қурилаётган пайтда уларда ошхона ёки оддий

УЛУҒ МУРАББИЙ

имконига эга бўламиз. Айрим тарихчи олимларимиз тарихий воқеалар ва далиллар атрофидагина фикрлаш зарурлигини таъкидлайди ва битта қолипга солишни талаб қилдилар. Ваҳоланки, тарихни ёзишнинг йўналишлари, услублари, шакллари назарда тутоқ лозим. Бу тарихнависликда алоҳида аҳамиятга эга. Жумладан, улар куйидагилардан иборат:

Биринчи йўналиш: тарихий-хронологик йўналиш. Бунда воқеалар, саналар хронологик тарзда жойлаштирилади ва тизимга солинади. Бошқача айтганда, воқеа ва саналар рўйхатидан иборат бўлган маълумотнома тайёрланади. Бунга Р.Шоғуломов ва В.Тюрикларнинг «Мустақиллик солномаси» китобини мисол қилиб келтириш мумкин. Бироқ, бу тўлақонли тарих эмас. У тарихий воқеалар ва саналар тўплами, холос. Маълум бир давр тарихи устида ишлаётган олим ёки мутахассис учун бундай китоб ёрдамчи қўлланма вазифасинигина бажаради.

Иккинчи йўналиш: фундаментал тадқиқот. Бунда ҳар қандай воқеа-ҳодисалар, тарихий далиллар чуқур илмий таҳлил этилади. Назарий хулосалар илгари сурилади. Тадқиқот объекти қилиб олинган давр ижтимоий-сиёсий ва иқтисодий жиҳатдан ўрганилади, ўша даврнинг туб ижтимоий ҳолати илмий жиҳатдан тадқиқ этилади. Тадқиқот объекти бўлган даврнинг қиёфаси илмий-назарий жиҳатдан фундаментал ўрганилади. Бунга А.Берунийнинг «Ҳиндистон», «Қадимги халқлардан қолган ёдгорликлар», А.Самарқандийнинг «Матлаи Саъдий» ва Мажмаи Баҳрайн, М.Хайдармурзанинг «Тарихи Рашидий», М.Наршахийнинг «Тарихи Бухоро», Байхақийнинг «Тарихи Байхақий», Хондамирнинг «Ҳабиб ус-сияр», А.Тюбиннинг «Постижение истории», «Цивилизация перед судом истории», К.Ясперсинг «Смысл и назначение истории» ва бошқа қатор асарларни мисол келтириш мумкин. Айни ана шу нодир ва маҳобатли асарларда тарихий жараёнлар, инсониятнинг тарихий тараққиёт босқичлари, эволюцияси фундаментал фалсафий тафаккур орқали таҳлил этилади. Шунда тарихий жараёнлар мантиғи, фалсафаси, мазмун-моҳияти очилади ва аниқ илмий асосланган назарий хулосалар юзага келади.

Кейинги йилларда академик А.Аскарбековнинг «Ўзбек халқи келиб чиқиш тарихи», Ҳ.Содиқовнинг «Амир Темура салтанатида хавфсизлик хизмати», Н.Низомиддиннинг Шарқ халқлари тарихига доир бир неча китобдан иборат академик тадқиқотлар туркуми дунёга келди. Булар чиндан ҳам ўзбек тарихшунослигида муҳим воқеа ҳисобланади. Бун-

дай фундаментал тадқиқотлар фан даражасини, унинг тараққиётини белгилайди. Лекин барибир, тил устида ишлаш, сўзни чуқур ҳис қилиш, мукамал таҳрир ҳеч қачон долзарблигини йўқотмайди.

Иккинчи жаҳон уруши даврида фашистлар Москва остонасига келиб қолган энг хатарли пайтда 1942 йили СССР Куролли Кучлари Олий Бош Қўмондониди Сталиннинг маъсус буйруғи эълон қилинади. Буйруққа биноан хоинлар, асирлар бўлмастгиси, бунга йўл қўйилмаслиги керак. Демак, фронтдаги аскарлар орасида ким қўрқоқлик ёки сотқинлик қиладиган, орқага тисариладиган бўлса, отиб ташланиши лозим. Бу ўта шафқатсиз ҳукм эди. Бироқ, давлат пойтахти – Москва тақдири ҳал бўлаётган бир пайтда бундай хулосага келиш ўзини оқлайди. Чунки, агар Москва – пойтахт забт этилса, фашистлар Владивосток ёки Марказий Осиё республикаларига кириб келиши керак бўлади. Магар шундай қарор қабул қилинмас экан, пойтахт қўлга киритилган, бутун мамлакат Гитлер тасарруфига ўтар эди. Ана шу ерда тарихий воқеа-ҳодисаларни мантиқий, сиёсий, фалсафий тадқиқ этиш, шу асосда аниқ илмий-назарий хулоса чиқариш керак бўлади. Ана шунда аниқ тарихий вазиятга, мавжуд сиёсий, ижтимоий ҳолатга, гоётада оғир, таҳликали манфаатлар тўқнашуви шароитига муносиб баҳо берилган бўлади. Бу билан мутлақо Сталинни оқлаган, унинг қаттол диктаторлигидан кўз юмган бўлмаймиз. Аксинча, фақат бир тарихий ҳужжатнинг моҳиятини у қабул қилинган шарт-шароит, мамлакат ва халқ, қолаверса, бутун инсоният тақдири билан боғлиқлиги жиҳатидан очган бўламиз.

Яна бир мантиқий муаммо. Агар Гитлер ўзи истаганидек санъат коллежиди ўқиганида, балки у ўз соҳаси бўйича мутахассис бўларди тарихий тақдир уни ҳокимият тепасига олиб чиқмас эди. Шунда фашизм бу даражада ўқиганида, элик миллиондан ортик, инсоннинг ёстиғи қуримас, юзлаб шаҳарлар, минг-минглаб завод-фабрикалар, миллионлаб гектар хосилдор ерлар яқсон қилинмас эди. Бу ерда тарихий тақдир, шахснинг жамият тараққиётдаги ўрни ва роли каби азалий муаммо ҳам бор. Тарихни фалсафий тадқиқ этиш, унинг мантиқий асосларини ўрганиш қатта тарбиявий аҳамиятга эгаллигини кўрсатади. Демак, тарихий воқеа-ҳодисалар тўпламини эмас, уларни таҳлил қилиш, фикр юритиш, мулоҳаза-ю мушоҳада қилиш асосида ибратли, асосли хулосалар чиқариш зарур.

Учинчи йўналиш: илмий-оммабоқ тадқиқот усули. Бунда тарихий воқеликлар ва жараёнлар фақат мутахассислар учун эмас, кенг китобхонлар оммаси учун яратилади. Бунда

илмий фундаментал тадқиқот маълум даражада энгилроқ услубда ёзилади, воқеалар нисбатан жўшқинроқ, ширалли публицистик услублардан кенгроқ фойдаланилади. Бунда бадий сўзликни яқинларидеи, публицистик таҳлил усулларидан кенг фойдаланиш мумкин. Натижада, тарих жозибадор, ҳароратли, ҳар қандай ўқувчи қалбини жунбушга келтирадиган услубда баён этилади. Бунга, албатта, А.Фирдавсийнинг «Шохнома», А.Навоийнинг «Тарихи анбиё ва ҳукамо», «Тарихи мулки аҷам», М.Улуғбекнинг «Тўрт улус тарихи», П.Бюкененнинг «Смерть Запада», Ф.Фукуяманинг «Конец истории и последний человек», «Великий разрыв», С.Хантингтоннинг «Столкновение цивилизаций», Э.Тоффлернинг «Третья волна» асарларини мисол келтириш мумкин.

Тўртинчи йўналиш: улуксиз таълимнинг барча босқичларига мўлжалланган дарслик ва қўлланмалар. Бунда расман тасдиқланган намунавий дастур асосида белгиланган мавзулар ва ажратилган соатлар доирасида маълум бир давр тарихи ёритилади. Дарслик, айтиш мумкинки, соф фундаментал тадқиқот билан илмий публицистик усул қоршиб кетган, ватанпарварлик туйғуси аниқ сезилиб турган услуб тан-

ланса, мақсадга мувофиқ бўлади. Шунда ўқувчи тарихдан зерикмайди. Унга ҳурмат ва муҳаббат билан қарайди. Аждодларимиз зафарларидан қувонади, таназулларидан сабабчи қарайди. Тарих улуг мураббийга айланади.

Дарслик, албатта, замонавий педтехнологиялар ва тушунириш усулларида кенг фойдаланилган, қатъий талаб ва мезонларга риоя қилинган ҳолда тайёрланиши лозим. Тарихнависликда шўро даврида шаклланган бирик «методика» барча тарихга қизиқувчиларни ва ўрганувчиларни қолипга солиб қўйди. Юз берган ҳодисалар ва ижтимоий-сиёсий воқеалар атрофида фикрламасдан, фақат баёнчилик билан шугулланиш, хабаркашлик тенденцияси вужудга келди. Борабора бу илмий «мактабга» айланади. Бу номмақбул мактабнинг эса ниҳоятда ночору нотавон, гоёвий жиҳатдан бузуқ, мафкуравий жиҳатдан айниган, илмий жиҳатдан сохталашган, сиёсий жиҳатдан яроқсиз илмий услуби ва ҳаётдан узилган ақидаси вужудга келди. Натижада мужмал, тўмтоқ, қуруқ баёнчилик асосида ёзиш каби «академик» услуб пайдо бўлди. Қанчалик тушунарсиз, зерикарли қилиб ёзсангиз илмий, жозибадор ва таъсирчан ёзсангиз илмийликдан узоқ, газета тили

деб баҳоланадиган бўлди. Афсуски, бундай қарашлар ҳозир ҳам мавжуд. Чунки ҳали ҳам онгимизда марксизм-ленинизм назарияси ва унинг методологияси сақланиб турибди.

Тарих – тафаккур маҳсули. Ўтмишимизда бўлган ҳар бир ҳодиса маълум маънавий-руҳий, ижтимоий-сиёсий муҳит таъсирида юз берган. Демак, унга назар солганда, воқеалар замиридаги мантиқ, демография, этнография, фалсафа, руҳият, сиёсат, иқтисод, кўйинги, ҳар бир даврнинг ўзига хос шуқуҳи-ю ташвишлари, севинчу изтироблари кўзга яхлитлигича яққол ташлансин. Онгимиз ва шууримизга мустаҳкамроқ ўрнасин. Ана шунда кишини фикрлашга, ўтмишни идрок қилиб, зафарли ва ситамли онларни чуқур ҳис этиб, келажакни ақл йўриғи билан белгилашга ёрдам беради. Тарихнинг тафаккур маҳсули ва улуг мураббийлиги, олий кадрият эканлиги ана шу билан белгиланади.

Юқоридагилардан келиб чиқиб айтиш мумкинки, тарихнавислик бевосита мантиқ, фалсафа, ҳуқуқ, жамиятшунослик, сиёсатшунослик, руҳшунослик ва бадийят билан узвий боғланган ҳодиса. Буларни бир-биридан ажратиб бўлмас экан. Мабодо ана шу унсурларнинг бири етишмаса, номукамалликка йўл қўйган, тарих ҳақиқати ва ижтимоий-сиёсий жараёнлар мантиғини бузган бўламиз. Фақат, маълум бир давр тарихи устида ишлар эканми, энг аввало, тарихнавислик нуқтаи назаридан иш тутиб, бошқа унсурлардан ёрдамчи, тўлдирувчи восита сифатида фойдаланмоғимиз лозим. Жумладан, **биринчидан, ҳар бир тарихий жараён, ижтимоий-сиёсий воқелик қандайдир сиёсий манфаат асосида дунёга келади.** Айниқса босқинчилик, бир ҳукмдор томонидан иккинчи бир мамлакатни забт этиш жўроғий сиёсий стратегик мақсад эканлиги табиий ҳол. Шунинг учун ҳам айни ана шундай жараёнларни ўрганаётганда, уни баҳолаётганда сиёсий мезонлар нуқтаи назардан туриб ҳам баҳолаш зарур.

Иккинчидан, тарихнинг иқтисод билан боғлиқлиги ва манфаатлар тўқнашуви. Давлатлар ўртасидаги ўзаро низолар ва босқинчилик ҳаракатлари бевосита мағлуб мамлакат ва халқ иқтисодий имкониятларини зўравонлик билан ўзлаштириш, тарихан шу заминда яшаб келган халқ бойликларини талон-тарож қилиш, ер ости ва ер усти бойликларига эгалик қилиш мақсадидан мақсулудир. Демак, халқлар ва мамлакатлар тарихи ўрганилганда унинг иқтисодий имкониятларига эътибор бермоқ лозим.

Учинчидан, тарихий жараённинг мантиқ билан боғлиқлиги. Муайян бир ҳодисанинг нима учун бошқа

шаклда эмас, айнан шу шаклда, нима учун олдинроқ ҳам эмас, кейинроқ ҳам эмас, айни шу пайтда юз берганини ўрганиш билан белгиланади. Зотан, ҳар қандай воқеанинг ўз мантиғи бор. Акс ҳолда мамлакатлар, салтанатлар орасидаги курашлар мақсадсиз ва натижасиз бўларди.

Тўртинчидан, масаланинг фалсафа билан боғлиқлиги шундаки, тарихий ҳақиқат фалсафий тафаккур орқали таҳлил қилинса, ўқувчи фикрлашни кенгайтирилади. Тарихни ўқиш ва тарихий жараёнларни ўрганиш асосида унинг мушоҳадаси кенгайтирилади, тафаккури бойийди.

Бешинчидан, тарихий жамиятшуносликдан алоҳида қилиб, ажратиб олиб ўрганиб бўлмайди. Чунки, ҳар қандай тарихий жараён маълум бир жамиятнинг маҳсули бўлиб, унинг ижтимоий сиёсий ва маънавий даражасини белгилайди. Ҳар қандай жамият эса одамлар тафаккури ва ҳукмрон сиёсат маҳсулидир. Демак, маълум бир даврда, маълум бир жамиятда юз берган ижтимоий-сиёсий жараёнлар ўша жамиятда ва ўша даврда мавжуд бўлган интеллектуал имкониятдан келиб чиқиб таҳлил қилинмаса, ўз исботини ва мантиғини топа олмайд.

Олтинчидан, тарихнинг руҳшунослик билан боғлиқ жиҳатлари бевосита ҳар бир давр одамлари психологияси, ҳаётга муносабати, воқеликни қандай қилиш қобилияти, турмуш тарзи билан белгиланади. Уларни ҳисобга олмаб, фақат саналар саногии билан шугулланиш тарихнавислик нуфузини туширади, мавқени пасайтиради.

Еттинчидан, тарихнависликнинг бадийят билан боғлиқлиги бу бевосита муаррих ижодий услуби, унинг воқеа ва ҳодисаларга ёндошиш усули, тадқиқот объектини қанчалик чуқур ўрганса, ўз хулосаларини шунчалик ёқимли шакл ва жозибали тил билан ифодалаб бериши билан белгиланади. Ифодада ҳарорат, қалб кўри бўлиши керак. Акс ҳолда ўқувчини зериктирадиган, охири-оқибатда эса ўз ўтмишидан кўнглини совитадиган бедаво «асар» пайдо бўлиб қолади. Афсуски, бундай асарлар бизда оз эмас.

Президент Ш.М.Мирзиёевнинг маънавият-маърифат ишларини янада тақомиллаштириш юзасидан қилган концептуал аҳамиятдаги маърузасида фан соҳасидаги вазифаларини аниқ белгилаб берилди. Демак, биз муаррихлар олдида ҳам тадқиқотчилик, ҳам фуқаролик бурчи турганини, бир елкамизда тарихга ҳолислик, илмий ҳақиқат билан қараш юки, иккинчи елкамизда эса Ватан ва Миллат олдидаги жавобгарлик, ўтмишимизни асраш, аждодлар руҳини эъзозлаш ва келгуси авлод олдидаги қарздорлик юки борлигини бутун вужудимиз билан англамоғимиз керак.

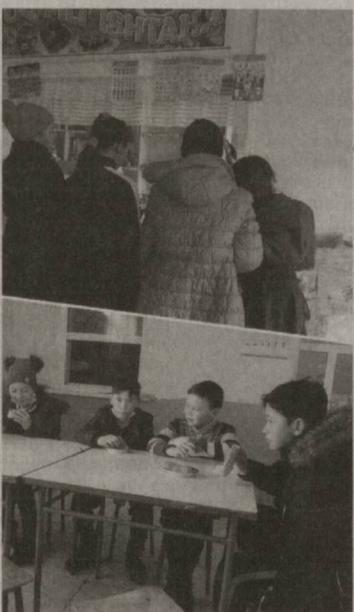
Парламент комиссияси:

Муаммолар қоғозларда қолиб кетмайди

(Бошланғич 1-бетда)

буфетлар қурилиши кўзда тутилганини илғамаган бўлсалар, дегинг келади. Тўғри, бугун юртимизда ҳам дунё талабларига мос мактаблар қурилади бошланди. Аммо... Тажрибали педогог, салкам ўттиз йилдан бери бошланғич синф ўқитувчиси бўлиб ишлаётган Муҳаббат опа Шодиева «...биринчи соатдан кейин ўқувчиларимнинг қорни очганини сезаман. Уйдан олиб келган овқатлари эътиборларини тортди тураверди. Натижада дарсни тўлақонли ўтиш имкони пасаяди. Шу боис, синфда термосда чой дамлаб қўямиз. Иккинчи соатдан кейин ҳаммамиз бирга овқатланамиз», деган эди.

Хулоса ўрнида шунини айтиш мумкинки, таълим-тарбия ҳақида гап кетганида энг аввало ОШХОНА масаласи соҳа мутасаддиларини ўйлантириши керак. Токи болаларимиз мактаб ташқарисиди дўконларда сотилаётган сифати кафолатланмаган маҳсулотларни истеъмол қилиб, кейин сарсон бўлмасинлар... **Нигора ЎРОЛОВА, «Миллий тикланиш» мухбири**

Азизбек Йўлдошев эса халқ таълими тизимидаги муаммолар, хусусан, мактаблар қурилиши билан боғлиқ камчиликларнинг олдини олишга қаратилган чоралар ҳақида маълумот сўради. А.Қодиров ушбу саволга жавоб қайтарар экан, партия мактаблар қурилишини Халқ таълими вазирлигидан олиб, Қурилиш вазирлигига ўтказиш таклифини илгари сураётганини ва бу коррупцион ҳолатларини бир мунча камайитириши мумкинлигини таъкидлади. Ёшлар вакиласи Камола Раҳимова мактабларда ўқувчилар сонидан қатъий назар фақат битта психолог фаолият юритиши ва бундай мутахассислар сонини ошириш зарурлигини билдириб, бу нафақат ўқувчилар тарбиясига, балки билимларини мустаҳкамлашга ҳам ижобий таъсир кўрсатишини билдирди. Очик мулоқотлар давомида таълим-тарбияни мустаҳкамлаш, миллий ғоя тарғиботини кучайтириш, маънавий-маърифий ишлар самарадорлигини ошириш, жамиятда адабиёт ва китобхонликни кенг тарғиб қилиш масалаларига муҳокама қилинди. Фракция аъзоси Нодирбек Тилаовдидиев бошчилигидаги бошқа бир гуруҳ эса Фарғонада халқ таълими ва мактабгача

таълим тизими вакиллари билан учрашиб, таълим сифатини яхшилаш, қамров даражасини ошириш бўйича Мурожаатномада белгиланган вазифалар ижросини таъминлаш масалаларини муҳокама қилдилар. Шундан сўнг, Комиссия аъзолари Бувайда туманида бўлиб, мактаб ва мактабгача таълим ташкилотларининг дарсликлар билан таъминланганлик даражаси, кутубхона, қўшимча дарс ва тўғарақлар фаолияти, электрон дарсликлардан фойдаланиш ва санитария ҳолатларини ўрганилар. Ўқитувчилар билан учрашиб, уларнинг соҳани ривожлантиришга доир таклиф ва мулоҳазаларини ҳам эшитишди. Кеча Олий Мажлис Қонунчилик палатасида мазкур Комиссиянинг дастлабки фаолияти натижалари таҳлил этилди. Тегишли вазирлик вакиллари иштирокида ўтган йўғилишда мактабгача таълим, мактаб ва Олий таълим муассасаларидаги ўрганишлар давомида аниқланган камчиликлар таълим сифатини ошириш бўйича билдирилган таклифлар асосида атрофлича муҳокама қилинди.

Самандар ИСМОИЛОВ, Олий Мажлис Қонунчилик палатаси хузуридаги Ёшлар парламенти аъзоси

ФАРСОСАТ ТАРБИЯСИ

Илм-фан ва техника ҳозир инсон кўлида, унинг измига бўйсуниб турибди. Инсонда эса фаросат деган ўзи жуда одми кўринса-да, аммо асли ўта ҳайратомуз ақлидрок ҳодисаси бўлмаса, бу уч фавқуллода устун унинг измидан чиқиб кетиши мумкин. Термоядрони ҳозирча инсон кўрғошини кўзалар ичига яшириб қўйган: лекин қачонгача? Ер курраси тинимсиз кавланмоқда ва кўрқинчли бўшлиқлар ҳосил бўлмоқда: лекин қачонгача? Инсоният бугуннинг роҳатиға маст бўлиб, эртани уйлаётгани йўқ, тириклик манбаи сув ва ҳаво беҳад ифлосланмоқда: лекин қачонгача?

Илм, фан, техника деган уч устун ҳозирги инсон зотини оқил мавжудотга айлантириб турмоқда. Хўш, оқил мавжудот деб кимни атаймиз? Менимча, оқил мавжудот бу — омилкор мавжудотдир. Омилкор мавжудотнинг кўлида иш ўйнайди: у хоҳ партиячи бўлсин, хоҳ депутат. Уз тириклиги, борлиги, фаровонлиги, нашоу намоси учун ўзи жавоб берадиган, еру замин учун, атроф-муҳит ва табиат учун қайғурадиган ва унга зиён етказишдан ўзини тиядиган одамни оқил инсон деймиш. Омилкор деймиш. Қандай яхши хушбахт сўзлар! Оқил инсон деганда яна кўплаб бошқа фазилат ва ҳислатларни ҳам санаб ўтса бўлади. Оқил инсон тартиб-қондан яхши кўради, шунинг учун давлатни яратган ва уни қонун-қоидалар билан ҳаракатчан қилган. Аммо давлат ҳаммавақт ҳам оқил инсонга бўйсунмавермайди. Давлат шунчалар қудратли бўлиб кетганки, унга ҳеч

қандай оқил инсоннинг кучи етмайди. Одамнинг феъли-табиатида бор: ўзи яратган, вужудга келтирган нарсаларга доим кучи етмайди. Уғил-қизлар ташлаб кетадилар, фан тескарисига ишлайди. Одам боласи яшириш ўрнига омонсиз қарийди. Аммо табиат ҳеч қачон ахлоқсизлик қилмайди. Табиат мутлақ ва ҳаммавақт соф ва боқиради. Шунга одамни яшашга чорлаб, умидлантириб туради.

Одам боласи фақат ўз маънавияти билангина табиатдаги азал мусаффолик ва азал боқиралikka тенглашмоғи мумкин. Маънавият одамни табиат билан боғлаб туради. Одам маънавияти билан еру коинотнинг чексиз гўзаллигини англаб етади. Одам қанчалар тозаланиб боргани сари табиатга шунчалар яқинлашади. Одам сабр-тоқат, матонат, ҳаё-иба, уялиш каби маънавият учун зарур нарсаларни табиатдан олади.

Одамларнинг онги, қарашлари дам-бадам ўзгариб, яхшилик томонга ўсиб бораётганида Маънавият ва маърифат марказининг ўрни, аҳамияти жуда катта. Уз ўрнида «Алпомиш», «Овастоларнинг минг йилликлари қандай ўтганини бир эслайсизми? Уша пайтларда мен ҳис қилганман: менинг ёшимга ёш қўшилган Мангуберди, Мирзо Улуғбек, Навоий, Яссавий, Нақшбандий, Хожа Ахрори валий, Абдулла Қодирий, Чингиз Айтматов, ҳазрати Абай, Махтумқули... шарафларидан қандай сурланганларимиз ёдингиз-дадир. Ўзбек халқ ижодиётининг 100 жылдликларини дилимиздаги ҳайратларни

яширолмай ўқиётганларимиз, кўшиқларимиз, мақолларимиз, эртақларимиз, дostonларимизнинг мислсиз қаҳрамонлик масаррат оламларига тинмай шўнғиётганлигимиз-чи? Мен буларни мақтаниш учун айтаётганим йўқ, мислсиз руҳоний озиқ олганим, руҳим ўсганини айтаяпман: Фозил шоирлар, Жуманбулбуллар, мисли йўқ Пўлканлар билан тунларда дардлашиб кўмузлашиб чиққанларимни айтаяпман. Олимларимиз бу оғзаки айтиб юрган мислсиз асарларни не машаққатлар билан фидокорона ёзиб олганлари-чи? Бу йўқ бўлиб кетиши мумкин эди. Адам саҳросида ғойиб бўлса нима қилардик, додимизни кимга айтардик? Аммо эран тўлловчи, ёзиб олувчилар бор экан, сақлаб қолган экан Ходи Зарифлар, Буюк Каримлар, Музайяна Алавиялар ва юзлаб-пир фидокорлар! Маънавият ва маърифат ахир мана шу-да. Буюк халқ фаросатининг юзага чиққани-да!

Ҳа, бу ҳаммаси халқ фаросатининг улмас ёдгорликлари! Биз маънавият деб халқ ҳаёти океанидан бир томчиларнигина эслаяпмиз. Халқ маънавиятининг поёни йўқ. Президентимиз ўз уррашувларида, халқ меҳнат-маишатининг узлуқсиз машваратларида маънавиятни тафаккур билан — янги замон тафаккури — XXI аср тафаккури — турли хавф-хатарларга қарши кураша оладиган ва энгиб чиқа оладиган тафаккур билан боғлаб қарашга майл билдирмоқда. Маънавиятнинг янги замон тафаккури била туташиб бориши зарурли ижтимоий-иқтисодий ҳодисаларни замон саҳнасига

олиб чиқажак. Табиат софлиги ва омонлиги учун кураш бошланажак! Биз маърифатга чорлаётган ғайратли одамни кўриб турибмиз. Наҳот юрагимиз жиз этмайди.

Маънавият ва маърифат соҳаларидаги бугунги ишларимиз бутун кучимиз, иқтидоримиз, омилкорлигимиз, фаросатимизни мактабларнинг аҳволига қаратишни талаб қилмоқда. Мактабларга бораётган депутатларимиз, журналистларимиз, жонкуяр муаллимларимиз ўқиш-ўқитишдаги юзакиликлар, лоқайдликлар, савзликлардан ташвишланиб, жамоатчиликни огоҳлантиряптилар. Мактабларга, ўқитиш, таълим ишларига ҳеч қачон бунча умумэтибор берилмаган, бу қадар катта маблағлар ажратилмаган эди. Яна нималарни кутамиз! Ёш иқтидорли ўқитувчилар, ёш иқтидорли кашфиётчи техниклар, инженерлар, кашшофлар қаерда? Нега улар ТВ каналларида кўринмайдилар? Қани уларнинг, яъни, айни шу XXI аср авлодининг, ёш олимларининг қарашлари, концепциялари, ихтиролари? Ҳозир Ўзбекистонда 2 мингдан ортик клублар, маданият саройлари бор. Нега Тошкентдаги, вилоятлардаги, туманлардаги клублар бўлмаш. Мактабларнинг саройлари, кутубхоналарида нега ҳеч ким кўринмапти? Нега тўғарақлар ёшларни ўз кўк чироғи атрофига йиғмайди? Нега бир пайтлар жуда яхши ишлаб турган маънавият соатлари жим-жит? Ахир уларда қанчадан-қанча ажойиб мавзуларни ўртага қўймадикми? Нега тарихчилар, адабиётчилар, журналистлар, олимлар,

”

МАКТАБЛАРНИНГ САРОЙЛАРИ, КУТУБХОНАЛАРИДА НЕГА ҲЕЧ КИМ КўРИНМАПТИ? НЕГА ТўҒАРАҚЛАР Ёшларни ўз кўк чироғи атрофига йиғмайди? НЕГА БИР пайтлар жуда яхши ишлаб турган МАЪНАВИЯТ СОАТЛАРИ ЖИМ-ЖИТ?

техниклар, технолог, инновация инженерларидан иборат ёш гуруҳлар маънавият соатлари учун ишламайдилар? Албатта, китоб ўқиш инсон учун энг мароқли машғулотлардан бири. Ҳар бир китоб бу номаълум олам, нотаниш одамлар жамятларига савҳат. Дидлар рангбаранг ва хилма-хил. Лекин адабиёт адолат ва одамийликни ёқлайди, оқиллик ва ҳаққониятни ҳимоя қилади. Тубанлик ва разолатга, кўрқоклик ва шафқатсизликка қарши ортага қайтмай курашади. Бадий адабиёт дид-фаросатни тарбиялайди. Фаросатни етилтади. Игитлик чоғларимда Америка адаби Фенимор Купернинг «Онтаро кўли», «Изкувар», «Тери пайпоқ» сингари романларини ўқиган эдим. Уларда Америка хиндуларидан

Чингачгук деган ажойиб қаҳрамоннинг ажойиб саргузаштлари ҳикоя қилинарди. Америка табиатнинг шундай гўзал манзаралари нафосат ва таъсирчан тасвирланарди. Ҳали ҳам бу романларни ўқиган пайтларимни эсласам, улар умримнинг энг гўзал дамларидая туюлади. Ё университетда таҳсил олган кезларим шотланд, инглиз адаби Вальтер Скоттнинг «Квентин Дорвард», «Айвенго», «Антиквар» деган ғаройиб романларини бошимни кутармай ўқиганман. Унинг китобларини кутубхоналардан қидириб юрардим. Одамнинг хаёли ва ҳиссиётларини шу қадар нозик тарбияларди Вальтер Скотт романлари. Ёки Шекспир ё Аристофан драмаларини олинг. Буларнинг одамга қанчалар маънавий рухий лаззат ва ором беришини тил билан тушунтириб бериш қийин. Булардан кейин Қодирий ва Чўлпон романларини ўқисангиз, Ҳамза ва Фитрат дунёларига кирсангиз, адабиёт қанчалар бебаҳо муаллим эканлигини ҳис қиласиз. Дидлар ва фаросатлар ранг-баранг, қарашлар, ҳаяжонлар ҳар бир инсонда тақдорланмас. Аммо фаросат соғлом фикрга олиб боради. Ҳаётда бир топан ҳақиқатим шу. Соғлом фикр эса одамнинг энг садоқатли дўстидир. Узини керакли китобларни ўқиб тарбия қилишга киришган одам ундан Худо ва табиат кутган мақсадни адо этиш йўлига кирган ва дунё маънавиятининг яна бир жангчисига кўлайган бўлади. Зеро, инсон маънавият хазинабонидир. Уз юрагининг муаллимидир.

Иброҳим ҒАҒУРОВ

✓ Ташаббус

Ўртоқ «кондуктор»лар, мактаб ўқувчиси жамоат транспортида текин юриши керак!

Халқ депутатлари Мирзо Улуғбек туман кенгаши депутати Жаҳонгир Зияев мактаб ўқувчиларининг жамоат транспортида бепул юришлари учун ҳуқуқий асослар яратилиши лозимлигини таъкидлади.

— Ўтган ҳафта Тошкент шаҳар ҳокими Жаҳонгир Ортиқўжаев иқтидорли ўқувчиларни рағбатлантириш учун «Ҳоким стипендияси» жорий этилишини маълум қилди, — деб, ёзади депутат. — Ҳозирча ушбу стипендия миқдорининг қанчалиги маълум бўлмаса-да, аммо ушбу ташаббус ёшларни рағбатлантириши аниқ.

Ёшларни қўллаб-қувватлаш ҳақида гап кетар экан, менимча, ўқувчиларга жамоат транспортида бепул юриш имконини ярати бериш вақти келди. Масалан, Люксембургда транспортда юриш бепул. Таллинда эса 2013 йилдан буён одамлардан йўлқира сўралмайди. Швейцария, Австралия, Франция, АҚШ, Хитой, Малайзия... Ушбу рўйхатни яна давом эттириш мумкин. Бундай ёндашув шаҳарларда тирбандлик муаммосини ҳал қилиш билан бирга, солиқ тўловчилар сонининг кўпайишига ҳам олиб келар экан.

Маълумки, жамоат транспорти ўз харажатларини деяр-

ли қопламай, асосан бюджетдан субсидия ёки имтиёзли кредит олиш орқали қўллаб-қувватланадиган соҳа саналади.

Ўқувчилардан йўлқира олганимиз билан барибир режа бажарилмас экан, унда фарзандларимизга шундай имконият ярати берайликки, бу ўз навбатида уларнинг билим олишларига қаратилган кўмагимиз бўлсин. Чунки қанчадан-қанча ўқувчилар кўшимча таълим олиш учун у ёқдан-бу ёққа қатнайди, улар орасида эса йўлқирасини ўйлаб, манзилига боролмаётганлар қанча?

Шу ўринда яна бир гап: гарчи шаҳар транспортидан бепул фойдаланувчилар рўйхатиға ички ишлар ходимлари киритилмаган бўлса-да, негадир меҳрибон «кондуктор»ларимиз улардан йўлқира сўрамайдилар. Аммо чиптаси йўқ ўқувчилар ё автобусдан тушириб юборилади ёки анчагина «яхши» гаплар билан сийланади.

Фазилат ЭРКИНОВА тайёрлади.

✓ Таҳлил

ДЕПУТАТЛИК СЎРОВЛАРИНИ МЕНСИМАСЛИК МАВСУМИ БОШЛАНДИМИ?

Ўзбекистонда сўз эркинлиги амалда таъминлангач, одамлар кўз ўнгига сиёсий партиялар ва депутатларнинг ваколатлари ҳам кенгайгандек туюла бошланди. Бунга депутатлик сўровлари институти фойдаланиётгани билан ҳам боғлаш мумкин.

Аммо баъзи бир мутасаддилар фуқаро муаммосини, керак бўлса, дардини кўтариб чиқаётган депутат сўровларига ҳали ҳам беписанд қарамоқдалар.

— Бизга сайловчилардан кўплаб мурожаатлар тушади, имкон қадар уларни ўз кучимиз билан ҳал этишга ҳаракат қилаяпмиз. Бироқ шундай мурожаатлар борки, уларни фақатгина соҳа вакиллари иштирокида ҳал этиш мумкин, холос.

Аммо, шундай вазиятларда сўровларимизга белгиланган вақтда жавоб қайтаришмаса, ваъдабозга айланиб қоламиз, — дейди Хўжабод туман Кенгаши депутати Иброҳимжон Раҳмонов.

Бу нафақат депутатни, балки амалдаги қонуларни ҳам назар-писанд қилмасликдан бошқа нарса эмас. Жумладан, Марҳамат туман кенгаши депутати Обидахон Солиева томонидан Шўрқақир МФИда жойлашган Қишлоқ врачлик пунктини

очиш бўйича чиқарилган депутатлик сўровига ҳам узоқ вақтдан бери жавоб қайтарилмаган. 8 январь куни О.Солиева ушбу масала бўйича тақдоран депутатлик сўрови юборди. Аммо 10 кун ичида жавоб қайтарилиши лозим бўлган сўровга ҳам Марҳамат тумани ҳокими жавоб бермапти...

2020 йилда турли соҳа ва тизим мутасаддиларига вилоят, шаҳар ва туман кенгашларига сайланган депутатларимиз томонидан 7616 та депутатлик сўровлари юборилган. Уларнинг 5610 таси (73,6%) ижобий ҳал этилган бўлса, 261 тасига мутасаддилар томонидан жавоб қайтарилмаган. Бундай «этиборсизлик»ларга асосан Қашқадарё (44 та), Тошкент (43 та) ва Самарқанд вилоятларида (36 та) кўпроқ йўл қўйилмоқда.

Тўғри, депутатлик сўровларининг 1566 таси назоратга олинган. Аммо кимларнингдир қоғозларга тўла бўлган жимжимадор столлари тортмасида чанг босиб ётган депутатлик сўровларида шу юртнинг фуқаролари учун ниҳоятда муҳим муаммолар тилга олинганини унутиш мумкинми?

Або Муслим УСМОНОВ, ЎзМТДП Марказий кенгаши масъул ходими

Депутатлик сўровларидан 5610 таси (73,6%) ижобий ҳал этилган бўлса, 261 тасига мутасаддилар томонидан жавоб қайтарилмаган.

БИРИНЧИ ҚОРА ТАНЛИ

Америкада сайлов кампанияси даврида президент бўлажак вице-президентни ҳам танлайди ва у ким бўлиши бевосита сайлов натижасига ҳам таъсир қилади. Байден кўпчилик учун қўйилмаганда бу лавозимга муҳожирлар оиласида тутилган, қора танли ва аёл киши – Камала Харрисни танлади. Танлов ўзини оқлади дейиш мумкин, чунки Харриснинг тарафдорлари ҳам кўпчилик эди ва улар сайлов натижасига оз бўлса-да таъсир қилгани табиий. Ахир у 40 миллион одам яшайдиган Калифорниядан сайланган сенатор эди. Ҳўш, АҚШнинг расман иккинчи одами аёл ва афроамерикалик бўлишига қарамай қандай қилиб бу даражага эришди?

ВИЦЕ-ПРЕЗИДЕНТ

«БИЗ БИЛАН ЎЙНАШМАСДИ, ЧУНКИ ҚОРА ТАНЛИ ЭДИК»

«Кўши болалар биз билан ўйнашмасди, чунки қора танли эдик. Жаноб Байденга мурожаат қилмоқчиман: сизни расис деб ўйламайман, лекин карьерасини одамларни ажратиш учун кураш устига қурган сенаторларга илик муносабатда бўлганингизни кўриб, дилим оғриди. Улар басингга (ирқчиликни бартараф этиш учун болаларни ирқидан қатъи назар бир автобусда мактабларга олиб бориш дастури) қарши курашаётганда, улар билан бирга ишлагансиз. Калифорнида бир қизалоқ мактаблар интеграция қилинган, мана шундай автобусларда мактабга қатнаган. Уша қиз менман», деганди Камала Харрис 2019 йил. Харриснинг бу гапи зални жунбишга келтириб, уни демократлар ўртасидаги праймериз етакчисига айланган бўлса, Байденнинг рейтингини тушиб кетганди.

ИСЁНКОР ОТА-ОНА ФАРЗАНДИ

Камала Харриснинг характерида исёнкорлик унга ота-онасидан ўтган. Утган асрнинг 60-йилларида Калифорнидаги зиёлилар орасида афроамерикаликларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш борасида жонланш кузатилади. АҚШнинг энг йирик штатида қора танлилар ҳуқуқини ҳимоя қилиш, Вьетнамдаги урушга қарши акциялар авж олади. Улар орасида айниқса талабалар фаол бўлади. Фаоллар орасида Камала Харриснинг ота-онаси ҳам бўлган. Улар Британия колонияларидаги мамлакатлар-

дан келган муҳожирлар эди: ямайкалик отаси Дональд Харрис ва ҳиндистонлик онаси Шамала Голапан. Харриснинг отаси иқтисодиёт бўйича ўқиган, онаси эса эндокринология сирларини ўрганган.

КАМАЛА ХАРРИСНИНГ ОТА-ОНАСИ

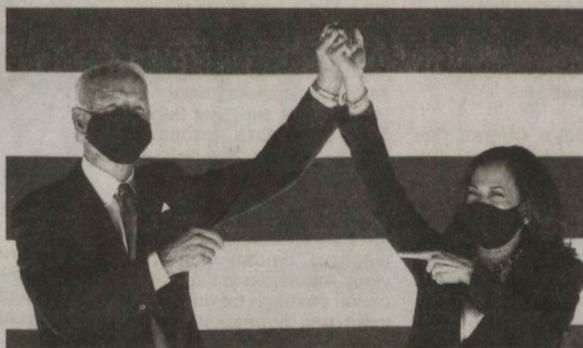
Камаланиннг ота-онаси ана шундай намойишлар вақтида танишиб, турмуш қуришади. 1964 йил оиладаги катта фарзанд – Камала туғилади. Бўлажак вице-президентнинг ота-онаси аввал Иллинойга, кейинчалик Висконсинга бориб, яхшигина карьера қилишади. Харриснинг отаси Стэнфорд университетидagi иқтисодиёт бўйича илк қора танли профессор бўлади. Бироқ оила ажрашиб кетади. Она Камала ҳамда Майяни олиб Канадага кетади ва кўкрак саратони касаллигини чуқур ўрганишга киришади.

СЎЗИДА ТУРАДИГАН ПРОКУРОР

1990 йил юридик йўналиш бўйича ўқишни тамомлагач, Камала Окленд прокурорининг ўринбосари бўлади. 14 йил ўтиб эса Сан-Франциско прокурорлигига сайланади (ҳа, АҚШда ҳатто прокурор ҳам сайланади). Харрис сайланишидан аввал жиноятчилар учун ўлим жазоси сўрамасликка сўз беради. Камала ҳатто полициячини ўлдирган жиноятчига ҳам ўлим жазоси эмас, бир умрлик қамок жазоси сўрайди. Бу қарори учун уни сенаторлар ва мэр кескин танқид қилади, лекин Харрис берган сўзида туриб, қарорини

ўзгартирмайди.

Харрис Сан-Францискода жиноят қилганлар бу ишга қайта қўл уришининг олдини олиш мақсадида махсус дастур ишлаб чиқади. Яъни, қамоққа олинган ёшлар наркотика тест топшириш, махсус курсларда ўқиш ва жамоат ишларига жалб этилиши эъвазига муддатининг қисқартирилиши билан мукофотланган. Бу дастурда қатнашган 200 киши орасида рецидив жиноятлар одатдагидан 5 баравар камайган ва натижада дастур бутун Калифорния бўйлаб тарғиб қилинган. Кейинчалик бу дастур бутун Америка бўйлаб

амалиётга киритилади.

Харрис прокурорлик вақтида Сан-Францискода оғир жиноятларда айбланганларнинг жазо олиш фоизи ошади. У ҳудудда марихуана сақлаганлар учун қамок жазоси сўрашни тўхтатади. Бўлажак вице-президент Сан-Франциско прокуратурасида экологик жиноятларни аниқлаш бўйича махсус

бўлинма тузади.

Камаланиннг Калифорния сиёсатидаги ўрни шунчалик катта эдики, унинг фаоллиги кўплаб қатламларга фойда келтирган. Масалан, Харрис Open Justice номли интернет платформа очилишига эришади ва унда полиция томонидан қўлга олиш давомида жароҳатланган ёки вафот этган одамларнинг рўйхати шакллантирилади. Шунингдек, Харрис ноҳилис кредит тизими сабаб уй-жойидан айрилган одамларга ижтимоий ёрдам кўрсатиш учун ажратилган субсидия миқдорини оширишни талаб қилади. Натижада, ҳукумат Калифорния учун ажратилган субсидия миқдорини 4 миллиард доллардан 20 миллиард долларгача оширади.

КАМАЛА ХАРРИС ТУРМУШ ЎРТОҒИ ДАГ ЭМХОФФ БИЛАН

Сан-Франциско прокурори лавозимида муваффақиятли иш олиб борган Камала Калифорния бош прокурорлигига биринчи марта 2010 йил, иккинчи марта 2014 йил муваффақиятли сайланади. Штат прокурори лавозимида ишлаётганда Камала ўзи каби юрист бўлган Даг Эмхоффга турмушга чиқади. Уларнинг фарзанди йўқ, оила Эмхоффнинг биринчи турмушидан тутилган икки фарзандни тарбия қилади. Кама-

ла Харриснинг номзодини Олий суд кенгаши аъзолигига тавсия қилади. Уз вақтида жинсий зўравонликда айбланган бу одам мамлакатнинг энг олий суд кенгашига аъзо бўлишини Камала Харрис кескин қоралайди. Шунда Трамп уни «қўрқинчли аёл» деб атаганди.

ПРЕЗИДЕНТЛИК УЧУН КУРАШ ҲАМДА

АҚШ президентлиги учун номзодлар шунчалик кўпки, ҳатто партиялар ичидаги асосий номзод бўлиш учун ҳам кураш жиддий кечади. Камала Харрис ҳам ўтган йили бирламчи президентлик сайловларида қатнашганди.

Одатда президентлик сайловларида муваффақиятсизликка учраган номзодларда нимадир ўхшамайди: кимгадир пул етмай қолади, кимдир дебатларда «қовун туширади», кимдир рақибнинг катта фарқ билан устунлигига бардош беролмайди. Харрисда эса ҳаммаси яхши кетаётганди, Байденга «ташлангач», рейтингини яхшигина кўтариб ҳам олди. Бунинг ортидан Харриснинг штаби кўп пул тўплашга муваффақ бўлди, бироқ кейинчалик у баъзи хатоларга йўл қўйиб, курашини эрта тарк этди.

Масалан, дастлаб ижтимоий ҳаётда катта ўзгариш қилиш шарт эмаслигини айтган Харрис кейинроқ камбағаллар учун солиқларни камайтироқчи эканини гапириб, ўз фикрига қарши чиқди. Ёки кампания бошида Берни Сандерснинг давлат ўз тиббиёт тизимига эга бўлиши кераклиги ҳақидаги таклифини қўллаб-қувватлаб, кейинчалик бу таклифни танқид қилди-да, ўзининг тиббиёт борасидаги бошқа таклифини билдирди.

Харриснинг штабига раҳбарлик қилган синглиси Майя унга кампания давомида прокурорлик фаолиятини пеш қилмаслигини маслаҳат берди, аммо онаси унга қулоқ солмади ва гўёки Трампни жавобгарликка тортишга асосланган кампания бошлади. Бу эса унга муваффақият келтирмади. Шунингдек, Харриснинг иккита штаби унга турлигина маслаҳатлар бериб, чалғитгани айтилади. Масалан, Харрис қайси штатга ургу бериш кераклигини ҳам билмай қолганди. Бироқ Камаланиннг сиёсатдаги обрўси бекор кетмади – Байден уни вице-президент сифатида танлади.

У ҚАНДАЙ ВИЦЕ-ПРЕЗИДЕНТ БЎЛАДИ?

АҚШда вице-президент жуда катта лавозим. Масалан, президент вафот этса ёки импичмент олса, вице-президент унинг ўрнини эгаллайди. Сенат раҳбари ҳисобланувчи вице-президент овоз бериш жараёнида кучлар тенг келса, ҳал қилувчи сўзни айтади. У мамлакатдаги ислохотлар лойиҳасига ҳам етакчилик қилиши мумкин, агар президент билан муносабатлари яхши бўлса. Вице-президент айнан президент билан муносабатга боғлиқ лавозим ҳисобланади.

АҚШ тарихида президент ва вице-президент доим ҳам бир хил фикрламаган. Улар орасида турли йўлдан борган, ҳатто рақобатлашганлар ҳам бор. Сўнгги йилларда эса қарама-қаршилик кўзга ташланмади. Пенс Трампнинг ғояларини қўллағиси келмаётгани сезилиб турса, унга садоқатни охири дақиқаларгача сақлаб қолди. Обама ва Байден эса жуда яхши тандем сифатида ишлаганди. Обама ёш бўлгани учун

кўп йиллик сиёсатчи Байденни вице-президент сифатида танлаганди.

БАЙДЕН НЕГА ХАРРИСНИ ТАНЛАДИ?

Байденни демократлар асосий номзод сифатида танлагани бежиз эмас. Партия ичида кўпчилик айнақ у Трампга қаршилик қилишга қодир деб ҳисобларди. Праймериз аввалида Берни Сандерс қисқа муддат давомида устунлик қилганда ҳам демократлар Байденни асосий номзод сифатида кўришда давом этишди. Байденнинг сайланишига вице-президент сифатида аёл киши ва қора танли номзодни танлагани ҳам таъсир қилмади. У биринчи праймериз вақтидаёқ вице-президент сифатида аёл кишини танлашини айтганди.

Бу борада Байденда вариантлар бошни айлантирадиган даражага кўп эмасди: Мичиган губернатори Третчен Уитмер, АҚШнинг БМТдаги собиқ элчиси Сьюзан Райс ва сенатор Элизабет Уоррен. Райс сайловда фаол бўлмади, Уоррен ва Уитмер эса қарашларига кўра Байденга жуда ўхшаш эди. Асосий эса улар қора танли эмасди. Шу сабаб Байден бошидан Харрисни танлаши аниқ бўлган.

Харрис вице-президент бўлган 2020 йилдан ропла-ро са 100 йил аввал Америкада аёллар сайлов ҳуқуқига эга бўлганди, Харрис мамлакатдаги жуда катта рутбага эришган қора танли аёл сифатида илк нутқини ҳам шунга боғлади: «Мен бу лавозимдаги илк аёлга айландим, лекин охиригиси эмас. Бугун бизга қараб турган ҳар бир қизалоқ бу имкониятлар мамлакатни эканини ҳис қилиши керак».

ОБАМА БИЛАН ДЎСТЛИК ВА МОЖАРО

Камала Харрис АҚШ тарихидаги биринчи ва ҳозирча ягона қора танли президент Барака Обама билан яхши дўст экани маълум. Обама 2004 йил ўз номзодини сенаторликка курсатганда, Харрис биринчилардан бўлиб уни қўллаб-қувватлаган. Кейинчалик Обама президентликка сайланган, уларнинг ўзаро суҳбати аудиоси тарқалиб, кичик можаро келтириб чиқарди. Аудиода Обама Харрисга «прокурорларнинг энг гўзали» деб хушомад қилади. Бу «шўхлик» Обаманинг манзилига ахлоққа зид ҳаракат қилгани борасидаги танқидлар ёғдирилишига сабаб бўлди.

Президент Харрис билан дўстлигини эслатиб, бу гапи учун оммавий тарзда оз сўраганди. Кейинчалик Обама Харрисни Олий суд кенгаши аъзолигига тавсия қилиши борасида миш-мишлар тарқалди, бироқ Харрис бу лавозимга қизиқмаслигини айтади.

Камала Харрис New York Times дам олиш кунлари эълон қиладиган реценция буйича таом тайёрлашни хуш кўради. Айтишларича, унинг сеvimли таоми – печда димланган товуқ гўшти. Эрининг биринчи турмушидан бўлган икки фарзанди Харрисни Мо-мала деб қақиради. Википедияда Харрис ҳақидаги саҳифа нақ 408 марта тахрирланган. Аксар тахрирлашни айнан бир киши амалга оширган. Бу фактни эътиборга олган Википедия яқинда Харрис ҳақида пост эълон қилди. Унда айтилишича, Харрис ҳақидаги саҳифа Википедияда охириги бир йил давомида энг кўп ўқилган 4 та инглиз тилидаги мақолалардан бири бўлган.

kun.uz

Кутинг

... БЎШАТИЛСИН!

Нега Қўқонда Халқ таълими вазирлиги инспекцияси томонидан текширилмаган мактаб директорини «текширилган ва салбий баҳоланган» қабилда ишдан бўшатиш «принципиал» масалалага айланди... Қўқон Халқ таълими бўлими мудирасининг фикрича...

Келгуси сонларда

«Нечта донаси бўлса, у шунча дардга даво»

Халқ орасида «Анорнинг нечта донаси бўлса, у шунча дардга даво» деган ибора юради. Маълум бўлишича, анор меваси таркибида 80 фоиз сув, 12-15 фоиз қанд, 19 фоиз аскорбин кислотаси, соф ҳолда органик кислоталар — олма, лимон, шовил кислотаси бор. В гуруҳи витаминлари — В1, В2, В6, В9 ва каротин. А витамини, шунингдек, калий, магний, кобальт, темир, кальций, фосфор каби минерал моддалар мавжуд. Анор қонни кўпайтиради, таркибида антиоксидант моддалар борлиги учун организмни ёшартириш хусусиятига ҳам эга. Бундан ташқари анор мевасининг пўстлоғи, дарахтининг гуллари, барглари ва илдизидан турли дори препаратлари тайёрланади.

ҚОН БОСИМИНИ ТУШИРИШДА

Хафақон (гипертония, қон босими ошиши)га чалинган беморлар ҳафтага 3-4 марта анор истеъмол қилсалар, тез орада қон босими меъёрлашади. Италиялик ва америкалик олимлар анорнинг ирсиятга таъсирини ўрганиб чиқдилар. Маълум бўлишича, ҳомиладор аёллар бу мевани тановул қилсалар, туғилажак болада учраши мумкин бўлган юрак хасталиклари, бош мия нуқсонларининг олди олинар экан. Меваси орасидаги пардани қуритиб, гиёҳли чойга қўшиб ичиш эса асабларни тинчлантиради, уйқусизликдан халос бўлишга ёрдам бериши ҳам исботланган.

ГОРМОНЛАР ФАОЛЛИГИНИ ОШИРАДИ

Климатс даврида қизиби кетиш, жиззакилик, кучли бош оғриғи (мигрень)дан қийналсангиз анорни уруғи билан истеъмол қилинг. Аёлларимиз бу мевани тез-тез тановул қилиб турсалар, ўзларини кўкрак саратони хавфидан ҳам сақлайдилар.

ИЧ КЕТИШИНИ ТЎХТАТАДИ

Анорнинг майдаланган пўчоғидан 1 ош қошиғи устига 2 литр сув қуйилади ва ранги чиққунча 10-15 дақиқа қайнатиб, тайёр шарбатни овқатдан ярим соат олдин 1 стакандан ичилади. Табобат султони Абу Али ибн Сино анор пўстлоғини ич кетишда, қон аралаш ич кетарда ва бошқа касалликларда ишлатган.

ЙЎТАЛГА ҚАРШИ ШИФО БЎЛАДИ

Анор пўчоғи 1 ош қошиғи устига 1 стакан қайноқ сув қуйиб, оғзи ёпиқ ҳолда қайнатилади. Кунига бир маҳал иссиқ ҳолда 1 стакандан ичилади.

ЙЎҒОН ИЧАК ЯЛЛИГЛАНИШИДА

Анор пўчоғи ёки гулидан 1 чой қошиғи 1 стакан сувда қайнатилади ва 2 соатга дамлаб

Маълум бўлишича, ҳомиладор аёллар бу мевани тановул қилсалар, туғилажак болада учраши мумкин бўлган юрак хасталиклари, бош мия нуқсонларининг олди олинар экан. Меваси орасидаги пардани қуритиб, гиёҳли чойга қўшиб ичиш эса асабларни тинчлантиради, уйқусизликдан халос бўлишга ёрдам бериши ҳам исботланган.

қуйилади. Кунига 3 маҳал 1 ош қошиқдан ичилади.

БАЧАДОНДАН ҚОН КЕТИШИДА ҚЎЛЛАНАДИ

Анор гули ва пўстлоғини қўшиб туйиб, дамламасини кунига 3 маҳал 50 гдан 5 кун давомида ичилса, қон кетишини даволашда фойда қилади.

АНОР ГИЖЖАЛАРНИ ЙЎҚАТАДИ

Анорнинг гижжаларга қарши хусусияти қадим-қадимдан маълум. Анор дарахтининг илдизи, пўстлоғи ва новдаларидан 50 г олди, устига ярим литр сув қуйиб 15 дақиқа қайнатилади. Совут-

гач сузиб, 2-3 соат ичида ичилади. Тасмасимон гижжаларни ҳайдашга кўмаклашади.

МИЛКЛАР ҚОНАГАНДА ФОЙДАЛИНИНГ

Анор гули ва уруғини аралаштириб сиқилади ва шарбати оғизда бир оз вақт ушлаб турилса, милк қонаши таққа тўхтайдми. Ёки анор пўстига сирка қўшиб қайнатилади. У билан оғиз чайилса тиш оғриғи қолади ва милк қонаши тўхтайдми.

ПЕШОБ ҲАЙДАЙДИ

Ачиқ анор шарбатидан ичиб турилса, сийдик ҳайдалишига яхши ёрдам беради.

«Назоратчи» қонхўрлар

1995 йили Йеллоустон миллий боғи ҳудудига 14 та бўри қўйиб юборилади. Ушанда олимлар уларнинг кўриқхона экотизимини бутунлай ўзгартириб юборишлари мумкинлигини ҳатто тасаввур ҳам қилмаган эканлар.

Маълум бўлишича, бўрилар ушбу кўриқхона ҳудудига 70 йил олдин яшаган экан. Кейин эса қириб ташланган...

Орадан шунча йил ўтиб одамлар яна миллий кўриқхонада бўрилар популяциясини тикламоқчи бўлишибди.

Утган йиллар ичида кўриқхонада бугулар хўжайинлик қилиб, маҳаллий флорага (ўсимлик) зарар кўрсатган. Албатта, 14 бўри кўриқхонадаги барча бугуларни еб битира олмаган бўлса-да, лекин уларнинг пайдо бўлиши бугуларнинг ҳукмронлигига чек қўйибди. Натижада бугулар эҳтиёткорлик билан ўзларига хавфсиз йўлларни излай бошлашди. Энг қизиғи, бугуларнинг бундай ҳаракатлари кўриқхонада ўсимлик дунёсининг барқ уриб ўсишига олиб келибди. Хусусан, олти йил ичида миллий боғдаги дарахтлар сони беш барбарга кўпайибди, юмронқозиқлар, бобрлар, қушлар айниқса ўрдақлар, балиқлар, ондатралар ва бошқа майда ҳайвонлар сони ортибди. Аммо чия бўрилар сони тездан (бўрилар билан рақобатга бардош бера олмаганлари учун) камайиб кетибди. Натижада куёнлар, сичқонлар кўпайиб, ўз-ўзидан қирғий, калхат ва тулқиларнинг кўпайишига олиб келибди. Боғда шунингдек, айиқлар ҳам пайдо бўлибди. Чунки улар бўрилар ушлаган йирик ҳайвонларга шерик бўла олишлари билан ўз «позиция»ларини мустаҳкамлашга муваффақ бўлишибди.

Ҳаммасидан ҳам ҳайратланарлиси, бўрилар ҳатто дарёларнинг йўналишини ҳам ўзгартириб юборибдилар. Чунки бугуларнинг тупроқни топтамаслиги натижада ўтлар, дарахтлар ўсиб, дарёлар йўналишини ўзгартириб юборибди. Умуман олганда, бор йўғи 14 тагина бўри бутун бошли миллий боғ географиясини ўзгартириб юборган экан. Хулоса шуки, табиат беқиёс мўжизавий кучга эга, табиатдаги ҳар бир жонзот, ўт-ўланлар бирибирига чамбарчас боғланган.

@tnews (Tulaganov Sharofitdin)

НАФАС ЙЎЛЛАРИ КАСАЛЛИКЛАРИДА

Анор пўстлоғидан тайёрланган дамлама ёки мевасининг шарбати билан томоқ чайилса, ангинада, оғиз бўшлиғи хасталиклари (стоматит, гингивит)да ёрдам беради. Анор таркибидаги ошловчи моддалар оғриқни қолдиради, органик кислоталар эса инфекцияни йўқотади.

ТЕРИ ТОШМАЛАРИНИ ДАВОЛАШДА

Терингизга тез-тез ҳар хил тошма-ва хуснбузарлар тошадими? У ҳолда анор пўстини майда туйиб товада кизарттириб олинг ва бир чой қошиқ сариёғ билан аралаштиринг. Малҳамни совутгичда сақланг, ҳафтасига икки марта, юз терисига суртинг. Бундан ташқари, анор пўстлоғининг кукуни ёрдамида куйишдан қолган жароҳатни даволаш мумкин. Куйган жойга анор шарбатидан 5-6 томизиб, устига пўстлоғидан тайёрланган кукун селинг. Муолажа кунига 2 маҳал, бир ҳафта давомида бажарилади.

Усмон АЗИМ

Умримни бир олис ишққа алмашдим, Қочдим ҳушёрликдан, тушга алмашдим. Беканот қалбимни қушга алмашдим — Сизсиз ўтган умрим бекор, ёрижон! Не бахтким, юрагим бемор, ёрижон! Ул кўзда қай-қуни порлади зиё, Дунёдан кечгулик топдим бир дунё. Бу дунё нимадур? Бу дунё — рўё — Фақат пок ишқингиз ҳақдир, ёрижон, Қалбимга энг юксак тахтдир, ёрижон. Гарчи ўртағизда соғинчу ҳижрон, Гарчи висол йўли вайрондир, вайрон, Аммо азобингиз кўксимда ҳар он — Муқаддас оловдай қолди, ёрижон, Шукурким, сиз билан ёндим, ёрижон, Яшардим ўзимга муз каби боқиб, Ишқ келди, жўнадим, дарёдай оқиб, Менга ҳабиб бўлди ҳатто шум рақиб — Қўриб — тўлқин-тўлқин қоним, ёрижон, Сиз менинг жонимсиз, жоним, ёрижон. Ҳеч қачон демасман бошни йўқотдим, Эрдим, вужуддан тошни йўқотдим. Иллаларни йўқотдим — ёшни йўқотдим, Мөндан айро тушди ёлгон, ёрижон. Шунданми тилларим раво, ёрижон. Нодон дер «Сен борни йўққа алмашдинг, Қувшни бир гариб чўққа алмашдинг...» Куламан: «Халқобни кўкка алмашдим...» Энди юрар йўлим фалак, ёрижон, Қанотга айланди юрак, ёрижон! Қанотга айланди юрак, ёрижон!

Ўқитувчининг сочини олдан саргарош ундан сўрабди: — Нега мактабда таълим бериш тобора ёмонлашиб кетмоқда? Ўқитувчи бироз ўйланиб жавоб берибди:

— Тасаввур қилинг, соч олишга ишлатадиган ҳар бир асбобингиз қандай қўлланилишини ёзиб, узоқ тушунтиришингиз керак, мижозингиз сочини олиш учун кунлик, ҳафталик, ойлик, чораклик, ҳатто 3, 5 йиллик режалар тузишингиз лозим. Сочни ювиш тартиби, шампунь ва бошқа косметик моддалар таркибини изоҳлаб, ёзма ҳисобот тайёрлайсиз, бундан ташқари «Бош ювиш ва сочга эътибор» мавзу-

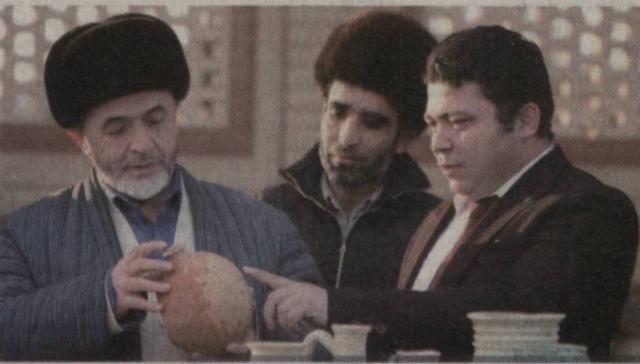
сида маъруза қилиш ҳамда «Ахборот технологиялари шароитида соч олдиришининг аҳамияти» мавзусидаги семинар ва конференциялардаги чиқишларингизга мижозларингиз фикр-мулоҳазаси ва тақризларини қўшасиз. Ҳар ойда энг ками билан бир неча марта назоратга миссия келади. Ҳар бир мижознинг «аввалги ва кейинги ҳолати» ҳақида расмларга олиб, ҳисоботга тикиб чиқасиз ва комиссияга топширасиз. Бундан ташқари, ушбу жараёни ўзингиз ёки салон раҳбари билан бирга исботлаб беришингиз ҳам керак бўлади.

Яна баъзида мижозларингизнинг уйига бориб, уларнинг сочлари яхши ўсаётганлиги, муаммола-

ри йўқлиги, энг асосийси уларга ҳеч қандай психолог ёрдам керакмаслигини сурашингиз керак, бўлади. Ундан кейин ишдан бўш вақтингизда яна... — ТЎХТАНГ, ЕТАДИ!!! Сочни қачон оламан?

Тўрақўрғонда III-IV асрга оид сувдон топилди

Наманган вилояти Тўрақўрғон тумани Аҳси қишлоғидаги аҳоли қонадонларидан бирида ер ишлари бажарилаётган пайтда III-IV асрга оид сувдон топилди. У Аҳси сайидлари мажмуаси таркибидаги осори-атиқалар музейи ноёб экспонатлари қаторидан ўрин олди. 1800 йил аввал ахсилик уста кулоллар маҳорати қай даражада бўлганлигини сувдон сигими қандай эканлигидан билиб олса бўлади. Унга сув қуйиб

кўрилганда роппа-роса 2 литр сув сиғди. Худди шундай сувдон Қўқон Урдасида сақланмоқда. У тарихчи, археолог ва материалшунослар экспертизасидан ўтиб, расмий ёши аниқланган. Бизнинг ихтиёримиздаги сувдон эса унинг эгизидир. Бу ва бу каби бошқа 514 та ноёб экспонатларни кўрмоқчи бўлсангиз, Аҳси музейига келинг.

Ҳотам МАМАДАЛИЕВ, ЎзА

ЎЗБЕКИСТОН «МИЛЛИЙ ТИҚЛАНИШ» ДЕМОКРАТИК ПАРТИЯСИНING ИЖТИМОИЙ-СНЕСИЙ ГАЗЕТАСИ

ЖАМОАТЧИЛИК КЕНГАШИ:

Алишер ҚОДИРОВ — кенгаш раиси, Акмал САИДОВ, Абдулазиз АККУЛОВ, Аббор ПЎЛАТОВ, Амриддин БЕРДИМУРОДОВ, Бахтиёр САЙФУЛЛАЕВ, Илҳом АБДУЛЛАЕВ, Минҳожиддин МИРЗО, Нодир МУХТОРОВ, Отабек ЖИЯНБОЕВ, Озодбек НАЗАРБЕКОВ, Ортиқали ҚОЗОҚОВ, Феруза МУҲАМЕДЖАНОВА, Хуршид ДЎСТМУҲАММАД, Шерзодхон ҚУДРАТХЎЖАЕВ, Шавкат ШАРИПОВ, Шухратхон АХУНДЖАНОВ.

Бош муҳаррир: Миродил АБДУРАҲМОНОВ

ТАҲРИРИЯТ МАНЗИЛИ:

Тошкент шаҳри, Миробод тумани, Буюк Турон кўчаси, 41-уй. Газета таҳририят компьютер марказида терилди ва саҳифаланди.

Муаллифлар фикри таҳририят нуктаи назаридан фарқ қилиши мумкин.

Таҳририятга келган хатлар доимий эътиборимизда бўлиб, улар муаллифларига қайтарилмайди.

Навбатчи муҳаррир: Равайн МАҲМУДОВ
Навбатчи: Вилоятхон ШОДИЕВА
Дизайн: Маъмуржон ҚУДРАТОВ

Электрон почта: mtiklanish@bk.ru / mtiklanish@mail.ru

ТЕЛЕФОНЛАР:

Қабулхона (факс): (0-371) 232-12-03, +99897 755-10-11

Газета «SHARQ» нашриёти-мағбаа акциядорлик компаниясида чоп этилди. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй

2008 йил 29 октябрда Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлиги томонидан № 0223 рақами билан рўйхатдан ўтган. Газета ҳафтанинг чоршанба куни чиқади.

Алади — 4699. Газетанинг баҳоси келишилган нарҳда. Қоғоз бичими: 350x587. Ҳажми: 4 босма табоқ. Бузюртма — 116. Босишга топшириш вақти 21.00. Топширилди 4:30

ISSN 2010-7714